47
БИБЛИОТЕКА СССР им. В. И. Ленина

МАССО А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

Свет

Советски Союзан Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкоман, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 64 (3916). Ера, 28 май 1964 шу. Мах 2 кап.

СИХДЕ КХАШКАРА БАЛХАШ

☆ ☆ ☆

Хургболча хьувкъама белгалонаш

Ялаташта гIулакх долга лартIа вIаштIехьдаьккхид Нъсарен производственни управлене «Ингушский» совхозе.

Ялх эзар совгIа гектар гуракьа дIадейна ялат да совхозе. Цхьатарра хоза хьатIадаьнначa кIиней мукхак юкъе оасар гучадоалаш латтар, хIаьта цхьайолча участкашка юртбоахама культураша во дешйола са доахка хIамаш летаяр. Кхы ца гош сихха дIаболабир совхозе царна къовсам. Цу гIулакха самолет яйтар. Ядохимикатишца хIанзале 5400-я гербицидашца 3500-и гектараш опрыскивании опыливании хьй.

Укказа дикка болх бу АН-2 яхача самолетаца летчика Реунов Михаила. Цхьаккха летии ди дIадахийтадац цо 300 — 350 гектара тIа опрыскивани ца еш. Оасар лебаргдоацаш, наькъа йистошта а ю опрыскивани. ХIанз оасарах цIенлуш латт кхаш.

Хова хет культиваци яьча хьажкIашта бIарахьежача. Нийса мугIараш, цхьметтел мугIаршта юкъе доаца оасар. Мишта вIаштIехьданнад шуй хьалха еча культивацеца селла дикка кхацIенде, аьнна хьттача совхоза керттера агронома воа. Мартусевича йоах.

— Оаха культиваци йилекхьа хьажкIаш тIайоалелча кхорагIа макха бьккхаб, хIаьта культиваци а кхыча тайпара ю. Культиватораша тIехьа мугIарашта оасар дешдола макхаш мугIарашта тIагIолла па а доахаш мугIарашта юкъе доах. Из цу оаха культиватора урсаша тийда оасар цу макхаша лаьттан лакхе хьалтIадоахаргдолаш. ТIаккха оасар маькхо доакъаду, из юха латац.

Цул тIехьагIа еш йола культиваци дилла ечо тайпара ергьа оах. Цул совгIа, йоах цо дIахо, хьалха ю культиваци 4—5 сантиметр кIоарга мара яц оаха. Цу гIулакхо торо хулийт доакъалелча лаьттан тIа ловцалуш дола чIор дохаца, совгIа макха бакха безац. Дикка гIулакх да из.

ХьажкIашта культиваци дIайоллаь ши ди мара деце а хIанзалехьа 140 гектара тIа яьй из. Механизаторaша Варахоев Iазе, Картоев Iадрахьмана, кхьчар а денна 20—25 гектара тIа культиваци ю.

ДIахо еш йола культиваци имяначии селитраца подкормка еш ергъа механизаторашa.

Гидуаргашта а шекара свеклана в е йоааьй культиваци. 185 гектар шекара свеклана гIулакх деш гектарникаш хургба совхозе. Уж царна дIайийкъай, шар тIа болх дIаболабьб.

Булгучев Аьмада кулгалдеча звенос 10 гектар шекара свеклахьа е нийа цу тIа культивацеи тIехьа оасар а деш свекла шийлхъеш а. ХIара метр дIоахал долча мугIар тIа 4—5 свекла мара йита ца еалга дIахайтад хIара сага, из шар дика кхоачашду.

Ялаташта гIулакх дар, теманш кхы лох а ца ев ловцача хана шарна опрыскивани а культиваци а елга сихха чакхдаккха лаьрхIад совхоза механизатораша.

Б. АРЧАКОВ.
тха собкорр.

Техниках пайда эцац

ДIайийнача культурашта гIулакх дара болх чIоагIа ледара лел Шаьла производственни управлене «Автуринский» совхозе.

23-ча майга кхаччалца цу совхоза кхоалагIча отделенерча 300 гектара тIарча свеклах цIандаьраш яц 40 гектар совгIа мара. Цудухьа дукха свекла баьцаша кIал юташ латт. Цига деррига балхаш кулг мара ду. Свекла цIенъеча механизаци яц. Бакъда, отделене ерригa тораш я свеклека механизированни шаровка, культиваци, кхьдола балхаш де.

Нагахьа сана «Т-38» марка йола тха трактораш еха ца латтаре вIаштIехьдаргдар механизированни хьесапе шаровка е, — йоах тракторни бригада бригадира воа, Хадаева.

Цу къамаьлагIа кIалхарбалац уж. Отделене я МТЗ марка йола трактораш. Свеклана гIулакх де цер вIаштIехьдалийтар духьа совхоза еннай гогта чархаш. Цуна оарцагIволаш саг вац. Чархаш складе яда, хIаьта трактораш кхы балхаш деш а. Уж кхоачамбоацараш юкъера дIададахара хIама деш вац отделене управляющи воа. Визиев.

ШоллагIча отделене кулгалхой а свеклаца механизированни гIулакх дара тIанхуш бац. Цига а деррига балхаш кулг мара ду. ХIаьта бригадин стано «Т-38» марка йола трактораш юкъе а йолаш ерригa 12 трактор латт. ТIаккха свекла плантацешка духьал кхалнах мара бац. Дийнахьа отделене ерайоалача тхьаькхалсага кхувргдаш 250 гектар тIара свеклана ханнахьа гIулакх де.

Во лел шоллагIча отделене хьажкIашта гIулакх долга а. ХьажкIаш хьатIаналалехьа бакхха беза макха геттара во боакх. Отделене дIайийнача 500 гектар совгIа хьажкIех макха баьккхараш яц 100 гектар мара. Къастта во хьал да В. Первицие методах хьажкIаш кхеергIолча Мусхаджиев Мазлак керте латтача звенос дIайийнача хьажкIашка. Отделене агронома воа, Эсамбаева Мусхаджиев Мазлака звено хьажкIаш дIайийнай [illegible] тIехьабисеча механизаторшта новкъостал де хийтар. ХIаьта сихха макха бакха безаш йоле цар шоай участка тIара хьажкIаш гIулакх ца деш йисар. Нов. Мусхаджиева йоах. тхоай хьажкIашта гIулакх де дитац тхо нов. Эсамбаева.

Кхьча отделенешкарча механизированни звеношка а дикка хьал дац. Царна хац баьча балхах луш бола мах. Цхьаькха звенога технологически карта дац. КIезига торко ю цу звеношта совхоза кулгалхоша.

Совхоза директи дехкаргйба а сихагIа дIадаха балла юкъера кхоачамбоацараш.

Г. ЗАКИРОВ.

ТIЕХЬАДОАХ ХИШ ДЕХКАЛГА

Юрта боахама культураш хьункъаяра лоархIаме гIулакх да хиш дехкача лаьттаех бизза пайда эцар. Цхьабакъда, Урус-Мартана производственни управлене «Горец» совхоза кулгалхоша геттара кIезига терко ю цу гIулакха.

Из бакъдолаш шерагара шера кIезига чуяхь укказа маьхера йола юрта боахама культура — хьажкIаш. Шерра - шера вашайолчул кIезигагIа Iалашъю хьайбашта силос, хIаьта цунах 50 процент во а хул.

ДIададача шера юкъера лаьрхIача ерригача совхозе хIара гектара тIара 20 центнер хьажкIаш яьлар, хIаьта моша довкъар 160 центнер мара дилаиэф, хиш дехкача лаьтта хилар из кункъам.

Тоаденнадац хиш дехкалга укх шера а. Масала, 2000 гектар хиллал лаьтта да совхозе хиш декха йиш йолаш, бакъда хиш декха лаьрхIа-м 752 гектар мара яц. «Хиш дехкара эша харшаш даьккийцдаь дац уж лаьтташ, цудухьа хIанз деьрхIачул совгIа хиш декха вIаштIехьаргдац тха», — йоах совхоза кулгалхоша. Цхьабакъда, из иштта дац. Хий кхачаш дола канапаш хиш декха харшаш долаш да 2000 гектар хиллал долча кхашка, бакъда цхьаккха тоа ца деш, цIен а ца деш да. Цул совгIа геттара а кIезига а совхозе хиш детташ йола установкаш а.

Из гIулакх шоашта гушшехьа а совхоза кулгалхошеи гидротехник волча воа. Карнмовеи хиш дехкалга бокъоца тоадара деш цхьаккха хIама дац.

ХIанз тIакъыгай бIаьстан юкъе дIайийна юрта боахама культураш, хиш декха деза царна. Бакъда, укх деношка лаьттача йоачаша тебаьб совхоза кулгалхой, «ФуннагIа даь а хиш ца дехкаш кIалхардоаргда вай». — кхаш ба уж. Из бахьан долаш лаьрхIа хиннача лаьтта кхоалагIча даьккъа тIа а дилла дац хий. ДIахо йодача хана ла меаргтолаш дац уж гIулакхаш. Кхы ха ца туллийташ хиш дехкалга тоадара беррига теркам тIабохийта беза совхоза кулгалхоша.

З. ГЕЛИСХАНОВ.
тха собкорр.

Семилетка яхалагIча шера кхьнаре кха а хьегаш крекинг-завода установкай коллективашта юкъе хьалха латтачарех цаI я № 21-I йолча установка коллектив. Апрель бетта бедал арахецара план 119,6 проценти сайрда продукташ арахецара план 137 процента кхоачашьяй коллективо. Укх бетта шин декада бедал арахецара-план 103 процент, кIаьта сайрда продукташ арахецара план 107 процент кхоачашьяй яц. Цу юкъа планал совгIа арахийца продукци бIаьш тоннаш я. Къахьегама оасарле дикка лакх а еш арахецача продукцега дIабода мах лохбарах пачхьалкхенна кходаь ахча эзараш сомаш да. Хьалхашка латта социалистически декхараш дехка кхоечаш я деш дакъалгарца белгалбаьлла ба вокхагIволча оператора П. Козадаева кулгалдеча сменапара технологаш яц, Андриенко, Бенко, Кухарчук, иштта кхьбараш.

СУРТА ТIА: П. Козадаева сменапара технологаш.

Н. Плакич сурт.

СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТА ПРЕДСЕДАТЕЛА Н. С. ХРУЩЕВНЕН ОАР-а ПРЕЗИДЕНТА ГАМАЛЬ АБДЕЛЬ НАСЕРАН ЮКЪЕ ХИННАЧА ПЕРЕГОВОРИЙ ХЬАКЪЕХЬА

ЦХЬАНА ЯЬ ЗАЯВЛЕНИ

Кепа тех аранькхай Советски правительствана керте латтача Н. С. Хрущевнен вIашагIкхийттача Iарбий Республика Президента Гамаль Абдель Насеран юкъе хиннача переговорий хьакъехьа цхьана яь Заявлени. Заявлене тIа белгалду, безамерчен доттагIлени хьалашка къамаьл а хулаш шина а мехка кулгалхой вIашагIкхийттачен беседаш ечен хана Советски Союзан ВIашагIкхийттача Iарбий Республиканен юкъера доттагIали барт-цхьоагIон дIахо дегIадоаладара дуккхача дешашта а, хIаьта иштта хIанзарча дунен халкъашта юкъерча гIулакхий, халкъаша лоаттабеча къамий-кортамукъалени къовсама хьакъехьа а, империализмана, колониализмана, неоколониализмана духьала къовсам лоаттабеча низий цхьоагIон хьакъехьа а къайлагIа хIама доацаш дагабийна хилар.

Массе а даькъе вIашш юкъера гIулакхаш чIоагIлар духьа айхха барт-цхьоагIо лелаяр лоиш шоаш хилар хьахьекхар шина а оагIоно переговорашк йолча хана, йоах заявлене тIа. Дуней халкъашта юкъерча лоархIамегIарча дешаех оагIонашта хетарий цхьатара нийсделар. Уж цхьатара нийсделар шоай законни бокъонаш, бахьан долаш, шоай лоIаме хилара йола бокъо бахьан долаш, бизза кортамукъале бахьан долаш къовсам лоаттабеча хьалкъашта новкъостал дара дешашта.

ОагIонаша цу тайппара бакъдир дегIаухача мехкий лоIам шийметте лоаттабарен чIоагIбарен хьакъехьа шоашта хетар.

ОагIонаша бакъдир шаьккe а халкъ машаре дахара политикана тIехьа латташ хилар, цунах деррига мехкашта юкъерча гIулакхий лард а лоархIаш, цар социальни строиш моллагIаш яле а. Харцахьа лаьрхIар шоай влияни доали шоай лоIаме дегIаахара наькъа тIа эттача мехкашта кхочадолла гIерташ империалистически низаша леладер.

Халкъий кхерамлена тIатуссача империалистически кхерама кхуврчаш хьахулийташ йола кхьча мехкий тIема базаш дIаязза ярг ца хилар лерхI оагIонаша. Уж базаш ехкарца империалисташа лерхI къамий-кортамукъалени болама хIама чока а массане юкъерча машара кхерам хилийта а. Цу тайпара гIулакхаш оттад Ливе, Омане, Кипре, Адене, дуккхача кхьча районашка.

ОагIонаша бакъду шоай халкъаш ООН-а а дуней халкъашта юкъерча кхьча организацей а решенешта, деррига мехкашш лоалла латта халкъашш кхьчар лоIамен эксплуататени массе тайпа формаех мукъадаккар духьа царна шоай лоIам балалвеш колониализм дIаяккхалоев ярг ца хилар оттадьча решенешта тешаме хилар.

ОагIонаша хьахойт Аравийски ахкIайрен къулбехьен, Омана, Адена, халкъаша лоаттабу къовсам, хIаьта иштта Ангола, Мозамбика, Къулбехьен Роделе, Португальски Гвинеи, Къулбехьен Африка, кхьча мехкий халкъаша колониализманен кхьча мехкий дола агентуранен духьала лоаттабу къовсам моральни материальни оагIорахьара шоаш бизза хьаллоацаш хилар. ОагIонаша хьалда харцахьа лоархI колонизатораша цу мехкий патриоташта деш дола низаш.

ОагIонаша харцахьа лоархI Къулбехьен-Африкански Республика правительства лелаю расови дискриминаце политика. Из политика ерригa духьала я ООН-а Уставан сага бокъоний Декларацешен, хIаьта иштта дуней халкъашта юкъерча морала ерригача принципашта нормашта.

Советски Союзан ВIашагIкхийттача Iарбий Республикан правительствашта, белгалдоакх цхьана яьча заявлене тIа, Къулбехьен-Африкански Республика хьакъехьа ВIашагIкхийттача Къамий Организаце яь решенеш хIанз а кхоачашъяза йола пачхьалкхенаш тIахьех Къулбехьен Африкацара гIулакхаш, юхьаьнца деиз цу мехка бахача нахана царгара дIаяхха йиш йоацача къамаш бокъонех пайда эца торо цунга ялийтар духьа, хоададара.

ОагIонаша лерхI, дуккхача африкански мехкашка империализмо лелаю апартеида политика чакхъяхар империализмо алалена духьала деш дола зулам хилар.

Заявлене тIа йоах. Советски Союзо дIахойт палестински проблемах Гаргарча Малхбоалене кхохкам чIоагIбара пайда эца гIерташ а из проблеме ООН-а решенега хьежжая Палестинерча Iарбий законни а царгара дIаяха йиш йоацача а бокъоний лоархIам беш къовстаяра духьале еш а долча империалистически низаша леладеча агрессивни низашта духьала Iарбий пачхьалкхенаша лоаттабу къовсам ше бизза хьаллоацаш хилар. Советски оагIоно цу тайппара хьоженнар Иордан яхача хьорсам чурча хих пайда эцарах йола Iарбий мехкий позици ше хьаллоацаш хилар.

Шина а оагIоно турпалера алжирски халкъ дакъхьала а дуаз хьал а лоаш. Йеменски Iарбий Республика халкъо бизза а хьала а котало яйхилар лоа.

Шина а оагIоно белгалдоакх, колониализм шийн массайолча формаца дIаяккхаза ярг ца хиларах тайна дола деррига низаш кхотадера къахьалва къамий-кортамукъалени къовсама толам балийтар духьа, халкъашта дегалеттараш кхоачаш хилийтар а деррига дуней тIа чIоагIа машар оттабар а духьа, империализманен кхьча мехкий доалел духьала къовсам лоаттабеча халкъий низаш цхьана тохава дарг ца хилар.

Переговораш йолча хана советски правительствана керте латтача Н. С. Хрущева советски халкъа цIерах дIахкайкхадир Аддис-Абебе африкански кхьоагIон дешашта хетаь хиннача Африка пачхьалкхенаштен правительствашта керте латтарий конференце тIайица исторически решенеш хьаллоацаш хилар.

СССР Министрий Совета Председателен ОАР-а Президентен хьахайтар Африка, Азе, Латински Америка дегIаухача мехкий дуней халкъашта юкъерча дикача лоархIама а дуней халкъашта юкъерча политикана пар еча дикача ялиенна а, хIаьта из бахьан долаш цу мехкий уIлаши гIулакхаш дуней халкъашта юкъера тайп-тайпара проблемаш къовстаеча хана лоархIамера фактор хинна дIаэтта а хилара шоаш раьза хилар.

Шина а оагIоно цIаьхха а бакъду шоай законни бокъонаш бахьан долаш, кортамукъалени лоIами баккхар духьа ковсам лоаттабеш дола халкъаш империализма низашта духьала тахан цар турпалера къовсам лоаттабеча хана уж цхьаь ца хилар.

Заявлене тIа белгалдоакх, 1962 шера Лаоса хьакъехьа яь Женевски соглашенеш толхье гIертар шина а оагIоно харцахьа лоархIаш хилар, Кипра чурча гIулакхашта юкъе гIорта гIерташ империалистически низаша хIанз а леладу гIулакхаш бахьан долаш шоашца боккха бала кхача хилар, ВIашагIкхийттача Къамий Организацера Китайски Халкъа Республика законни бокъонаш юхаметтаоттое езаш шоаш лоархIаш хилар, даим китайски хиннача территоре — Тайвань яхача гIайрен хьакъехьа Китайски Халкъа Республика дIадехараш шоаш хьаллоацаш хилар.

ОАР-а Президента Насера аьлар, ОАР-а правительства хьаллоац территориальни къовсамаш доазон хьакъехьа дешаш къовстадеча хана пачхьалкхенаша иза юкъе баккха ца тетара хьакъехьа Советски правительствана керте латтача Н. С. Хрущева еша предложени хьалоац ОАР-а правительства.

Уж раьза ба Эфиопенен Соналинен юкъера тIом сацара, хIаьта иштта Марокко королевствален Алжирски Халкъа Демократически Республиканен юкъе доазоний дешаш бахьан долаш хинна доа дIа а даьлла царна юкъе зенкарашка йола соглашеней хилар а.

ОагIонаша дIаю белгалдоакх, цхьатарарча бокъоний вIаши йолча гIойлемийн принципаш тIа дуней торгойла паргIета дегIайоалар, эквиваленти доаца хулцамаш деце дIадехкар, дегIаухаш долча мехкий экспортни товарашта оттадеча маьхашта стабилизаци яр машар чIоагIбара кортамукъа даьнача мехкий экономически прогрессана аьттув бола хьелаш хилийтара чIоагIа лоархIаме хилар.

Советски оагIоно дIахайкадаьд, афро-азиатски мехкий шоллагIа конференц гулъаьга хьалоацарга ше, нагахьа санна цу конференце лерхIаш дар империализмана, колониализмана, неоколониализмана духьала къовсам лоаттабу деррига низаш кхотадара декхар а лаьрхIа оттадойя. Цу конференце ха маьхал иккхара гIулакха чIоагIа лоархIаме да машар, паргIато, къамая лоIам бахьан долаш, империализманен колониализманен духьала къовсам лоаттабеш йолча Азен Африкан еригача пачхьалкхенаша цуй балхаца хакъе лоацийга вIашIехьдаккхар.

Шина а оагIоно дIанхайнаду ВIашагIкхийттача Къамий Организаци шоаш хьаллоацаш хилар а дуней тIадекха декхараш тар ми цу дикагIа кхоачаше цунга йиш хилийтар духьа массадолча хIамана из организаци чIоагIъяра новкъостал дерг хилар а.

ВIашагIкхийттача Къамий Организаци чIоагIъяр духьа, белгалдоакх заявлене тIа, цу организацена массайолча организашке Азен Африкан мехкий викалаш, деррига мехкий викалашта нийсо а хургIолаш дуккагIа хийтаяза барт ца хилар. Хоаш ма-ярра, 1960 шера а тIехьа предложени елар Советски Союзо ООН-а юкъе йоагIача пачхьалкхений — социалистически мехкий, нейтралистически, кхьча шоай лоIамерчен пачхьалкхений, хIаьта иштта малхбузен державай тIема блокашка дакъа лоацаш йолча пачхьалкхений а керттера кхо группа ООН-а кулгалдеча органашка цхьатарарча бокъонех викалаш болаш хилийтара хьакъехьа. Викалаш цу тайпарча бокъонех оттабаро нийсагIа хьахьокхаргъа дуней, халкъашта юкъерча арекера низой соотношени, новкъостал даргдар ВIашагIкхийттача Къамий Организаци чIоагIъяра, дуней халкъий хьоштанаш лоIамаш хьокхаш йола решенеш цунга кийтыйтара.

ХIанзарча дуней халкъашта юкъерча гIулакхашна а хьажа, йоах заявлене тIа, оагIонаш раьза хинна белгалдоакх, машар беза ерригача пачхьалкхеншее кагIахашен хьинаре а тIагIертта а къахьегар бахьан долаш укх тIехьарча хана дуней халкъашта юкъера кхохкам кIезиг-дукха кIаьдбенна хилар. Цунна дикка доккхача даькъе новкъостал дир саьдаь ядерни герзаш хьадалга кхоачарагхьа баккха эттаро къамкара исторически гIа хинна дIаэтто а кхачахьакхоашта юкъера тешам юхаоттабергйола хьелаш тоаларга кхоачаваьл а дола фега, космически арене, хи кIал ядерни герза деш дола тохамаш дехкара хьакъехьара Московски договор даро. Московски договор дарр дикка холуш йола шийн результаташ елар ядерни герза фега, космически арене, хи кIал деча тохамаша радиоактивностаца фо бIохлем ца хиларал а.

(ДIахоадар 2-ча сагIо тIа).

А. И. МИКОЯН ЯПОНЕ ПРЕМЬЕР-МИНИСТРАЦА Х. ИКЭДАЦА ВIАШАГIКХЕТАР

ТОКИО, 26 май. (ТАСС). Тахан Японерча СССР посольстве Японе премьер-министр Х. Икэда ейина завтрак оттадир СССР Лакхехьарча Совета делегаце керте латтача СССР Министрий Совета Председатела хьалхарча заместитела А. И. Микояна.

Японски оагIонгахьара завтрака тIа бар гIишлоний министр И. Коно, лаьтта лелаярен хьунаш лелаярен министр М. Акаги, кхьбола официальни нах.

Советски оагIонгахьара завтрака тIа бар СССР Лакхехьарча Совета депутат З. Т. Сердюк, Японера СССР посол В. М. Виноградов, кхьбараш.

ДоттагIлен хьал тIа чакхьаьлча хинна завтрак долча хана советско-японски гIулакхий дуккхача дешашта дагабаьлар А. И. Микоян Х. Икэдеи.

Н. С. ХРУЩЕВ МОСКВЕ ЮХА ЦIА КХАЧАР

ВIашагIкхийттача Iарбий Республике вахчара 25 мае Москве юха цIакхаьчар СССР Министрий Совета Председатель Н. С. Хрущев, хIаьта иштта кхьча улувбаьна баха хинна нах а.

Советски Союза Пачхьалкхен байракхаща егоча Внуковски аэродроме Н. С. Хрущевна паькъебахкабар Советски Союза Коммунистически партен Советски правительстван кулгалхой, министраш, Пачхьалкхен комитетий председателаш, кхьбола СССР пачхьалкхен деталаш.

Накъа бахараштa юкъе бар СССР-а аккредитованна йолча дипломатически представительствашта керте латтараш, советски кхьча журналисташ.

(ТАСС).

Н. С. ХРУЩЕВ ДАНЕ, ШВЕЦЕ, НОРВЕГЕ ГIОРГВА

Хьалхагlа хоаш баьча тайпара, Дане, Швеце, Норвеге правительствашa официальни визитана Советски правительствана керте латтачоа аьттув болаш агIа йолча хана цу мехкашка вола аьшш хьийхав СССР Министрий Совета Председатель Н. С. Хрущев. Из цар шоайцига хьелар бакхаа а оалаш тIайийцар.

ХIанз барт вIаштIехьбаьнаб Н. С. Хрущева визит Дане укх шера 16 июнера 21 июне кхаччалца хургйолаш, Швеце — 22 июнера 27 июне кхаччалца, Норвеге — 29 июнера 4 июле кхаччалца.

Пачхьалкхен визитаца Советски Союзе воагIа вов. Вальтер Ульбрихт

КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето кийха 29 мае пачхьалкхен визитаца Советски Союзе воагIарга СЕПГ ЦК хьалхара секретарь а ГДР Пачхьалкхен совета председатель а вола вовшвост Вальтер Ульбрихт шийца оасат а йолаш. Из доттагIлен кхиь бахьан воагIача хана Пачхьалкхен совета председательца хургба Германе Социалистически едина парте, ГДР Пачхьалкхен совета, правительства, демократически Германе Къамах фронта чуйоагIача демократически партей кулгалу деталаш.

(ТАСС).

Н. С. ХРУЩЕВА РАДИОЙ ТЕЛЕВИДЕНЕИ ГIОЛЛА КЪАМАЬЛ ДИР

Маллаваш болча советски наха ла а дийгIар хьежа а хьежар 27 мае радиой телевиденеи гIолла СССР Министрий Совета Председатела Н. С. Хрущева къамаьл деча хана.

Советски правительствана керте латтачо дейцар хIанзза чакхьаьнача ВIашагIкхийттача Iарбий Республике ше яь хиннача доттагIлен визитах. Из яр СССР а ОАР а халкъий хьаштий духьа, машара, демократе, социальни прогресса тIехьа къовсам лоаттабеча дерригача халкъий хьаштий духьа яь визит.

Н. С. Хрущева къамаьл деча хана цунга хьежаш бар вай мехка йоккхача территоре тIара телезрителаш, — Уралера даьш малхбузен доазонашка кхаччалца — Свердловскера, Казанера, Горькера, Киевера, Минскера, Кишиневера, Вильнюсера Таллинера, Ригера, Симферополера кхьча дуккхача городашкара а нах бахача пунктaшкара а. Советски правительствана керте латтачо даь къамаьл «Интервиденеи» «Евровиденеи» системашка гIолла гойтар.

(ТАСС).

СПОРТИВНИ ОБЩЕСТВЕННИ ОРГАНИЗАЦЕЙ СОЮЗА ШОЛЛАГIЧА ЕРРИГРОССИЙСКИ КОНФЕРЕНЦЕГА

РСФСР-а йолча КПСС ЦК Бюрос дег тIара даькъале бувц ШоллагIча Ерригроссийски конференце делегаташ — Российски Федераце тхьо миллион физкультурники спортсменаш болча эсхара викалаш.

РСФСР физкультурникаш спортсменаши деррига советски халкъаца цхьана шоай са ца кхоаеш къахьегаш боахк КПСС XXII-ча исторически съезда оттаьь коммунистически обществ хьалъяра сийлахь - боккхий Iалашон кхочушъяра.

Советски наха уккхIанo лораяра, коммунизм хьалъяраш дика правствени а физически а гIулакхаш Iоналара лоархIаме средство а вай мехка физически культурен спорта. Физически дуловани низаш цхьа бокъранагIа дегIадара эш дуккхача нала даькъ лоаца спортен физически культура массе тайпа юкъедоаладалга, тIа-тIа дуккагIа баха нах, къаьстта а кагирхой, физкультурни болама юкъе оалага.

Советски Союза Коммунистически парте Программа уж лоархIамера указанеш кхоачаш а яц, Российски Федераце областий, крайн, автономни республикай спортивни общественни организацешо укх тIехьарча шерашка белгалара тоаламаш даьхад кагирхой физкультурни боламаш царна физически кхетам балара нах дуккагIа юкъеоазора даькъа. Шоай гоавал дикка лакх а еш, Российски Федераце спортсменаша дикахий спортивни хIамаш кареагIдувларца вай Далхен сий даькхилд.

РСФСР-а йолча КПСС ЦК Бюрос ерригa физкультурни организацешна спортивни общественни тIахьех школашкa дешача къахьегамхошка болча наха юкъе физически культурен спорти кхьа а чIоагIагIа тIагIерттан лоархIам беш дегIаахувлара, спорте кареагIдувлараш даим лакхдара. советски спорта сий доаттIича тайпара лаьла лоаттадара.

Конференце делегаташа, Российски Федераце дерригача физкультурникашен спортсменашен къахьегане, дешача, спорте керда дикахий тоаламаш дахар лов тхона вай сийлахь йоккха советски Даьхе хоастар духьа.

РСФСР-а йола КПСС ЦК Бюро.

СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТА ПРЕДСЕДАТЕЛА Н. С. ХРУЩЕВНЕН ОАР-а ПРЕЗИДЕНТА ГАМАЛЬ АБДЕЛЬ НАСЕРАН ЮКЪЕ ХИННАЧА ПЕРЕГОВОРИЙ ХЬАКЪЕХЬА

ЦХЬАНА ЯЬ ЗАЯВЛЕНИ

(Йистедоалар. Доладур 1-ча оагІо тІа).

Цу доккхача гІулакха иштта дьттув боаккхаш да ядерни герз тІадола объекташ орбита тІа йоахаргьяц ьнна барт вІаштІехьбаккхар а тІема гІулакхашта лаьрхІа хьаеш йола расщепляющи материалаш кІезигьяра даькъе практически мероприятеш чакхъяхара хьакъехьа решени яр а.

ОагІонаша белгалду, цу доллача хІамаша, герз дІадаккхарах дола дош къоастадеш уж деце а, цунца цхьане хІанз а керттера проблема йолаш дусаш долча массане а цІендаь герз дІадаккхара гІулакхагахьа ка маьхала хилара аьттув болашагІа дола хьалаш хьахулийташ хилар.

Шинна а оагІоно боккха лоархІам бу йоагІаш йола дунен халкъашта юкъера соглашенеш яра каькъаца Центральнии Къилбаседени Европе, Африке, Азе, Гаргарчен Юкъерчен Малхбоалене, Средиземни форда районе, хІаьта иштта дунен кхыча районашка а ядерни йоаца зонаш хьаяра.

Цунца цхьана, белгалдоаккх цхьана аьча заявлене тІа, оагІонаша лерхІ, дунен халкъашта юкъера кхохкам кІезиг-дукха кІаьдбеннабале а, массехк къоасамера проблема я машаре наькъаца хьоастае езаш. Цул совгІа, империалистически агрессиани низаша дунен тайп-тайпарча довкъашка лоладеча шоай гІулакхашца тІехье кхераме йолаш дола кхохкама кхуврчаш уттаду.

Переговораш йолча хана Советски правительствана керте латтача Н. С. Хрущева дІаьлар моллагІча тайпара толхаяь а Кубай Республика суверенитет толхае гІортар, цун фецарча доазонел чухьа балар нийслойя, уж тайпа авантюраш леладерашта даькъаза ди тІаотта тарлуш хиларах Советски правительства хетар.

Шинна а оагІоно бакъйир шоай суверенитет а революцие хьадьхараш а лорадера йола кубински халкъа законни бокъонаш. ОагІонаша уйла тІайохнйт Карибски форда районе кхохкаденна латта хьал дунен халкъашта юкъерча машаран кхерамаленнен кхерам тІатоссаш хилара, цар дІадех цу районе бакъахьара гІулакхаш юхаоттаделген Кубай чурча гІулакхашта юкъе ца гІертилген.

ОАР-а правительства, германски дешах Советски правительствана хетар дайза а дайза, шийна хетар аьнна германски дош мошарца къоастаделга чакхдаккханза дарг ца хилерах.

Цхьана аьча заявлене тІа белгалдоаккх, шинна а мехка юкъе эттача дунен халкъашта юкъерча гІулакхашкара барт-цхьоагІо дІахо лелаен чІоагІъен цІенача дегтІара раьзен кийчен шоаш йолга Советски Союзой ВІашагІкхийттача ІарбиЙ Республикон хьахьекха хилар. Цу тайпара барт-цхьоагІо шеко йоаццаш, дІахо йодача хана а лоархІамера фактор хургья машара гІулакхи дунен халкъашта юкъера кхерамалеи чІоагІъяра.

Переговораш йолча хана оагІонаша иштта лаьрхІар, паччахьалкхенаш машаре ихара хьоккам а хинна, кортамукъа даьннача халкъа а империализманен колониализманен духьала, деррига дунен тІара машар бахьан долаш лоаттабеча къовсаме хьашташ цаІаш хиларо вІашагІтоха долча социалистически державай халкъашта юкъерча барт-цхьоагІон хьоккам а хинна латташ дола чІоагІача доттагІлен гІулакхаш, политически, экономически, культурни. кхыча довкъошка айхха барт-цхьоагІо Советски Союзан ВІашагІкхийттача ІарбиЙ Республиканен юкъе этта хилар.

ОАР-а правительства раьза хинна белгалбоаккх ВІашагІкхийттача ІарбиЙ Республикана, из хьалъоттача хана, къаьстта а египетски халкъо 1956 шера кхолха империалистически агресси юхатохача хана цунна советски халкъо даьча новкъосталлен гІонен боккха лоархІам.

Шаккхе а оагІув чІоагІа раьза хилар хьахьокхаш белгалдаькхар экономически технически бувзама хьакъехьа аьча соглашенешкара хьадоагІаш дола оагІоний декхараш толаме а оттаьча ханашка а кхоачашдеш хилар.

Толаме дегІаух СССР-ан ОАР-ан юкъера торгови гІулакхаш а. 1954 шерагара 1963 шерага кхаччалца йолча хана чуьхь 9-зза лакхъеннай советско-египетски товарооборот, йоккхий потенциальни тороназ я дІахо а из шеръяра.

Переговораш йолча хана советски оагІоно хьахьекхар къаман экономика дІахо дегІайоладера даькъе ВІашагІкхийттача ІарбиЙ Республико лерхІараш шекхетадеш хилар, хІаьта. ОАР-а правительствана хилча бакъахьа хеташ дола хІамаш хьал а лоацаш, из раьза хилар 1965—1970 шерашкарча ОАР-а промышленность дегІайоалакра 5 шера планах лаьрхІа йола промышленни объекташ хьалъеча Советски Союзо гІо-новкъостал дара.

ХІинзчул тІехьагІа 5 шу Советски Союзо дІахо а хьорга, чакх а доаккхарга. СССР-ан ОАР-ан правительствашта юкъе яь йолча соглашенешка хьежжа, лакхача Асуански сунта шоллагІа аргІа хьалъеча а кхы йоккхий промышленни объекташ хьалъеча а экономически технически новкъостал делга. Советски Союзо экономически технически новкъостал дергда шера 1 миллион тонн болат доладе низ болаш йола металлургически комбинат йиззача металлургически циклаца а, еза-йоккхача машиностроене завод а, керда тепловой а гидроэлектростанцеш а хьалъеча.

Переговораш йолча хана барт вІаштІехьбаьлар Советски Союзо ВІашагІкхийттача ІарбиЙ Республика правительствана дуккха ха йилла кхы тІа а, хьалхагІа аьча соглашенеех тийнна кредиташ доацаш. 252 миллион сома кредит лургдолаш.

СССР Министрий Совета Председатела Н. С. Хрущева хоам бир ОАР-а Президентага Гамаль Абдель Насерга совгІата хьисапе ВІашагІкхийттача ІарбиЙ Республикана боамбин кхыйола культураши дІаюаш дола хиш деха 4 эзар гектар лаьтта боккха механизированни боахам билгалдара дукха юртбоахама машинаши кхыйола юртбоахама техникен яла аьнна Советски правительства решенеш яь хилар. Из юртбоахама техника караерзаен моттигера персонал Іомаен новкъостал дара советски оагІоно ОАР-е йохийт эшшац болча советски специалистий группа. Из тайпа боккха механизированни боахам, белгалдоаккх заявлене тІа, Іилманен техникаен керда карагІдаьнараш юкъе а кхуалаш хиш декха керда лаьттеш карадевлараш царех пайда эцаран гІойленагІа йола методаш хьахьокхаш дола масел хургда.

Переговораш ега хана, цхьана аьча заявлене тІа белгалдоаккхача тайпара, ВІашагІкхийттача ІарбиЙ Республика Президента баркал а оалаш белгалдаьккхар ОАР-а герзашцара низаш чІоагІдара, тІема техникаца уж кийчдара СССР деш дола новкъостал. Цу новкъостало, йоах цхьана аьча заявлене тІа, кхы тІа а чІоагІбаьб ВІашагІкхийттача ІарбиЙ Республика оборонни низ. ОАР-а Президента раьза хинна белгалдаькхар СССР правительство даим дикадар хилар лоаш тІема техника телара дешашка, хІама кхоллаш бола хьалкъа маьрша къахьегам, цун лоІам, ОАР-а суверенитет лораешдола ОАР-а герзашцара низаш эргадахарга хьожаш хилар.

ОагІонаша белгалдаькхар, укх тІеххьарча шерашка культурни гІулакхашта викалаш дІа-хьа ахийтар, Советски Союзен ОАР-ен халкъашта карагІдаьнна хІамаши шоай вахари аІаши доаэкийтар тІа-тІа дуккхагІа шерлуши массе оагІорахьара хулаши латташ хилар. Цунца дувзаденна оагІоний барт вІаштІехьбаьлар СССР-ан ОАР-ан юкъе культурни гІулакхашта лаьрхІа викалаш дІа-хьа ахийтара 1965—1966 шерашта йолча плана кулгаш яздергдолаш.

Цхьана аь заявлени чакхйоаллаш йоах, шинна а оагІоно кІоргга раьза хинна белгалдаькхар СССР Министрий Совета Председатель Н. С. Хрущев доттагІлен визитаца ОАР-е вахар а из Президент Гамаль Абдель Насерен вІашагІбеттабаларн царна юкъе къамаьлащ хилари, хІаьта иштта доттагІал долча шинна а паччахьалкхен бехктокхамерча лидерашта юкъе хиннача переговорий толам а, цу хІамаша юкъера гІулакхаш чІоагІдара йоккха влияни яь хилар а дІа-хьа дуьнар шинна а оагІоно цхьатарра кІоарга кхетадарен шин халкъа юкъера доттагІал чІоагІдарен сийрда оагІув хьайийла хилар а.

ВІаши юкъерча бувзамийн Советски Союзен ВІашагІкхийттача ІарбиЙ Республикан кулгалхой вІашагІбеттабаларах хьахулча пайдени боккха лоархІам а беш, уж бувзамаш дІахо даькъа бозам хилар ларде а лаьца. Н. С. Хрущева советски халкъен Советски правительстван цІерах Советски Союзе вола аьнна официальни хьийхар Президент Гамаль Абдель Насер. Президента Гамаль Абдель Насера баркал оалаш тІаийцар из доттагІленца хьехар. Визит хургйола ха вІаши дага а баьнна оттергья.

(ТАСС).

ТАХАН ПОГРАНИЧНИКА ДИ

ДикагІболча ший къонгашка дІаденнад Даьхено паччахьалкхен доазув лораделга. Лаьтта, форда тІа, фега вахте ба къона сибиракаш, москвичаш, украинцаш, ленинградцаш — селханара тракториташ, студенташ, гІишлонхой...

СУРТА ТІА: Н-ски застава доазонцара наряд доазув лораде арайоалаш я.

Ю. Муравина сурт.

ТАСС фотохроника.

Доазонцарча эскара истори В. И. Ленина цІерца дувзаденна да. Октябрь кот ма баьллинге а В. И. Ленина дуккха указанеши распоряженеши ду доазув лорадара хьакъехьа, хІаьта 1918 шера 18 мае цо кулг яздy доазув лорадеш дола ха чІоагІдеш долча декрета. Из ди хІара шера белгалдоаха вай мехка из пограничника Ди хиларах тарра. Коммунистически парте вІашагІтехача а кхетабаьча а советски пограничникаша сийлен зенал дола някь баьб. Доазув лорадеча эскара истореца вІезита яц цун бІыхоша даь денал дола, майра, къонахчал дола гІулакхаши цар фийла доазув лорадарахи язъь оагІонаш. Советски Союза доазонашка контрреволюционни бандашнен империалистически разведкай агентурацен къовсам лоаттабеш, пограничникаша хьа а лийца, вай мехка эузам ца дайташ гучабаьлаб аракхара губоагІа [illegible] гІий. 1941 шера немецко-фашистски бІехача эскаро болабаь гІом эггара хьалха доазонцарча эскара тІаьттар. Коммунистически партен Советски правительстван хадданза йоахо а терко а еш хиларах вай доазонаш лоралеш латта бІыкой вай ханарча толашагІа долча герзацен тІема техникацен Іалашбаь ба, советски сий дола доазонаш доладе гІерта моастагІий денал долаш хьалуьц цар. КПСС XXII-ча съезда исторически решенеши парте керда Программен цхьа барт болаш мога а еш, пограничникашна лаккха шоай тІема говзал, фийлал, шоай доакъоши подразделенеши тІема кийча лоаттаду. СССР доазонаш лораду деррига халкъо. Даьхе лораеш турпала а даькъала а бІыхоша беча балха тІехь царна новкъостал ду советски патриоташа, доазонца лача районашка бахача нахa, цига царна гІо деш а шоай лоІамера дружинаш, пограничникий къонача доттагІий отрядаш. Советски пограничникаш даим а кийча ба. Цар фийла лораду Советий Мехка паччахьалкхен даьшташ, советски наьха — коммунизм хьалъерий маьрша къахьегам.

ДАЬХЕН ДОАЗУВ ЛОРАДЕШ

ГІалгІай аІамигача саго Ахриев Барасбе пограничника гІулакх миштта дика ду хьахойт цун наькха тІа йоахкача солдатски сийле яхача кхаь значоко.

Пограничника гІулакха тІа эггара кертерадар фийлал я. ХІаьта ший частерча новкъостышта дика вовз Ахриев из къаьстта фийла бІыхо хиларах тарра. Цо дика Іома а ду, кхоачаш а ду пограничника декхараш — фийла лораду цо вай Даьхен доазув.

Арме воаккхаш барлагІча класе деша вагІар Ахриев. ХІанз итт класс йистелккха сайрийнарча школе дешаш ва из.

Шоатта ден сайре. Цхьабола пограничникаш кино, города юкъе, наряде бахаб, бакъда къона пограничник часта ленински цІагІа дешаш ва. Учебникаш дада цунна юхе. Урокаш Іомаеш воал из.

«Оари дала!» — яхаш кхалсаго хьекха цІогІа лоз Барасбена. ЦІагІара арэккх из.

«...ДІа... ДІа цІи яьннай» — йоах кхалсаго низткъа. ЦІн яьннеча цІеношкахьа лІелг дІахьокх цо.

ШоллагІча этажа тІа цхьан цІагІа цІи яьнай. Кора рамашта тІабетталу ала. Дукха уйла ца еш догІан турбаца тІа а ваьле, корах чувоал Барасби. Валара кхерам тІа а латташ цІерца къуссо. Пожарникаш баьккача хана цІи йоаь вьнгнавар тІемихо.

Иштта денал долаш кІант ва Ахриев Барасби. Из саина барех доккхал де доагІа.

Тахан Даьхен доазонаш, советски наькха маьрша къахьегам фийла лорабеш латт тешаме бІыхо Ахриев.

А. ТАРЧОКОВ.

ВІашагІкхийттача ІарбиЙ республике новкъост Н. С. Хрущев хиннача деношка «Красный молот» яхача завода коллектив ОАР заказах бурови насосашта лаьрхІа металлически втулкаши колонкаши кийчъеш яр. Боккхача безамца кхоачашдир цар хьалхашка лаьтта декхар.

Сурта тІаъ (аьрдехьа) Р. Ифраилов ІарбиЙ республика колонаш кийчъеш ва, (аьттехьа) цеха мастер Н. П. Чугунов цилиндрови втулкашка хьожаш ва.

Н. Кобиашвили сурташ.

ПРОИЗВОДСТВАЦА БУВЗАМ БОЛАШ

1963—1964 дешара шу толамца чакхдаьлар Грознерча машиностроительни арматурни завода политически дешара кружокашка. Укхаза дешара шу долалуш вІашагІа а олла болх беш хилар 108 саг дешаш йола цхьоалагІчен шоллагІчен шера дешара хьалхара экономически 4 школа. Цу школашка дешаш бар производства новатораш, рационализатораш, балха хьалха латтараш, иштта кхыбола болхлой.

Производства экономика Іомаеш дІадоладир цар шоай дешара шу. Дешархошта чІоагІа ха лоаш дар арахецача продукцега дІадодар лоадара, къахьегама овсарле дегІаяра гІулакхаш сенах хьахул. Шо-шоай участкашка нийслу кхоачамбоацараш дувцар, иштта уж дІадахарах лаьца предложенеш телар цар занятешка. Цудухьа ер шу доладелчахь хоалуш эргадаьлар къахьегама овсарлени паччахьалкхен план кхоачашъярен гІулакхаш. Планал совгІа 22 процент продукци арахийцар завода коллективо укх шера хьалхарча квартале, чухвахьа даьккхар продукцега дІадодар, чІоагІа лакхйир къахьегама овсарле.

Масала, нов. Сафонов пропагандист а волаш литейно-кузнечни участке хиннача шоллагІча шера дешара хьалхарча экономически школерча лаьвгІараша производствана боккха пайда беш, шоай политически а балхецара а кхетам лакхбеш чакхдаьккхар дешара шу.

ТІехбаьнна дика дешаш а занятешта тІера ца бувлаш а хилар нн. формовщик Попов, обрубщик Касаев, мастер Григоревский, заливщикаш Эльдербиев Ахьмад, формовщик Дупаев, кхыбараш. Цар кІоаргга Іомадир производства низ дегІабара, материальни рузкъа хьахилара а цунах болхлошта алапи дІателара а дешаш.

Занятешка къаьстта уйла тІайоахийташ хилар КПСС ЦК декабрьски февральски Пленумай решенеш Іомаяра гІулакх. Укх гаргарча шерашка химически промышленность дегІайоалаярах юрта боахама химизаци арах лаьца йола цу Пленумай материалаш дешархошта дика дІайовзийтар пропагандисташа нн. Сафонова, Воронцова, кхычар. Цу лоархІамерча гІулакхашца дувзаденна дола шо-шоай коллективай завода декхараш дувцар, хоадам болаш дола де дезараш белгалдоахар. Цу гІулакхаша лаккхбора дешархой къахьегамцара безам. Цудухьа кружокашкарча дешархоех нагахьа саг вац коммунистически къахьегама ударник воацаш. Къаьстта укх тІехьарча хана дегІабенаб заводе коммунистически къахьегама болам. Из сий дола цІи кхкхара хьовсам лоаттабеш хиннача бархІ бригадах 7, шн смена хІанз из цІи тилла я. ХІаьта хІанз дукха ха йоацаш завода ерригача коллективана а еннай коммунистически къахьегама цІи кхкхара къовсам лоаттабара йола бокъо.

Валови продукци арахецара 5 бетта план 10-ча мая кхоачашъяьй завода коллективо. ХІаьта, дІабахача бяь бетта 1,3 процент лохдаьд продукцега дІадодар, 18 процент лакхъяьй къахьегама овсарле. Духьал къахьегама овсарле лакхъярен рационализаторски предложенеш теларен чотах бяь бетта 7 эзар сом кходаьд цу коллективо. ХІаьта укх шера хьалхарча ялх бетта план хьалха кхоачашъяра Красномолотиша даь кхайкарал хьал а лоацаш массехк ди хьалха керда декхараш тІаийцад болхлоша. Ялх бетта валови продукци арахецара план хьал дика хьалха кхоачаш а яь бІаьш эзар сомаш мах бола продукци планал совгІа арахеца, къахьегама овсарле 20 процент лакхье лаьрхІад цар.

ХІанз кердача дешара шерага кийчлуш да тхо, йоах завода партбюро секретара нов. Александрова. Укх шера заводе вІашагІйоаха лаьрхІад дешара кердача формаех йола коммунистически къахьегама школаш. Къахьегама дикагІйола методаш заводе шерра дІайоаржаяра, царех дикагІа пайда эцара дикка новкъостал дергда цар. Царна кулгалде хьожаберга йоккха опыт йола, теоретически кийчбаь бола участкайи цехийн кулгалхой.

М. ТУМГОЕВ.

ЙИСА ХА КІЕЗИГА Я

Дукха ха йисанц Грознески консервни заводо кердача сомехи баьцэ даврехи кийчъю продукци арахеца йоалила. Из болх ший ханнахьа дІаболабара сихха ремонт яь кийчъе езаш я завода тайп-тайпара цехаш. 12-ча маьденз консервни, томатни, сомий цехашкарча пишкашта, оборудованена, установкашта ремонт е йолаенний Алероев Іусманен Кузнецов Федорен кулгалду слесарий бригадаш.

ХІанз консервни цехерча оборудованена ремонт еш я нов. Алероева кулгалду бригада. Дукха хана дена ше слесаралла болх беш хиларга хьежжа дика вІаштІехьбаьккхаб цо ший бригада болх. Бригада цхе звенона йиікъай, царех хІаранена кулгалдеш ва дика балха опыт йола слесарь. Сарахьа болх йистебаьлча хІара звенона кхоана бе безача балха задани дІалу бригадиро. Иштта дика болх вІаштІехьбаккхарга хьежжа да довха къахьегама толамаш. ХІара смена норма 120—125 процент кхоачашъю. Шн кІира мара дац бригадо ремонт яра болх дІаболабаь, хІаьта хІанзлехьа дукхагІча даькъе ремонт яь яннай из. Масала, бедала отделени дукха хІама ца эшшаш кийча я. цехерча 4 пишках шиъ кийча я. Продукци оата, вІашагІъэю установкаш, поршневой насос, 14 автоклава, кийча продукци шелью центральни насос, банкаш юла конвейер, уж йокъаю конвейер, иштта кхыяраш хІанзлехьа ремонт яь кийчъяьй. Лоаца аьлча консервни цехе ремонт еча бе безача балхах ах совгІа болх йистебаьнноб.

ХІанзчул тІехьагІа де деза балхаш а дукха да. Кулг тохаза я «карбарун» яха банкаш юла 4 установка, шн пишк, кхо подъемник, лакхе гІолла йода конвейер, иштта кхыяраш а. Планах ремонт яь ила езаш я 20-ча июне. Хан-ханнахьа эша оборудовани ца хилар бахьан долаш слесарий болх чІоагІа тІехьатетт. Махулла сихагІа Іалашъе еза тайп-тайпара зІанараш. № 7207, 7306, яха бархІ подшипник, № 305 йола 6 подшипник, № 210 йоле 2 подшипник, иштта кхыяраш. Уж ца хилар бахьан долаш болх дукха соца латта безаш кул. Тхона эша оборудованч ханнахьа хилча планах лаьрхІачул 10 ди хьалха баь боаккхаргбар оаха берриг болх, — йоах бригадира нов. Алероева. Йисар кІезига ха йолга кхета а деш хІанзае а цу гІулакха оарцагІа баьлча бакхахьа бар завода кулгалхой, — йоах цо. Из дахаз даргдоацаш да.

Кхы дикагІа дац Кузнецов Федора кулгалдеча бригада болх бача томатни цехера сурт а. Подшипникаш ца хилар бахьан долаш ремонт ца еш латт ши насос, сальникови набивкаш 40 метр совгІа йоацаш я, из бахьан долаш автоклавни отделени йистеилаза я. Иштта нига эшаш я паровни полдюймовни вентилаш. Иштта кхы дукха я цига хІанзачул тІехьагІа закар а даь хьая еза оборудовани. Уж цхьаьца дола кхоачамбоацараш балха юкъе ичйсалар бахьан долаш мой бетта йистела езаш хиниа ремонт дуккха гІехьаяргйолаш я.

ЛоархІаме ха гарга кхаьчагІа кхета а деш, кхоачамбовцараш балха юкъера дІадакара ма кулла сихагІа оарцагІа бален болх тоабен декхарийла ба завода кулгалхой.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ЖА ЛОРГАЧА

19 эзар устагІа ба Шелковски производственни управлене Ленина цІерахча колхозе кхоабаш. Геттара дика кийчо а яь уж ларга болабеннаб жа Іуй. ХьалхагІа ларга доладир воккхагІча жа Іуво Сухарева Александра ледаду жа.

Лоацача хана деррига жа ларга даха лерхІаш балха тІа лакха хьокхамаш дахара юкхьарца денз болабаьча къовсаме къахьегама котало яьккхар Бойко Павела, Мафеа Гайсина, Магомадов Абдул-Хьамида, Идрисов Хабнбулас, кхычар а. Дийнахьа 1,5—2 норма кхоачашъю царех хІаране.

Тешшаме кхоачашду шоашта тІаиилла декхар тха къоастадеш волча Дворников Федора, Искаков Мафеа.

ХІанзлехьа ларга баьнааб пхи эзар совгІа устагІа. ДІаденнад паччахьалкхенна итташ тоннаш дика тха.

Ам. ПЛИЕВ.

ПАЙДАНЕ ТОХКАМАШ

Полиэтилена лоха молекула йолча даькъах пайда эцара наькъаш тохкаш я Грознески мехкдаьтта института мехкдаьттан газен технологе кафедра.

Даьтташ дикъдар духьа, лакха а лоха а давлени йола полиэтилен доаккхача пайда эца йиш я дІакъастаж йолча хІамаех. Лоха молекулаш йолча полиэтиленаца дукха хул боалоза хьисапе чІоагІъяташ йола компоненташ. Даьтташ шалалургдола компонента температура лакхлургйоацаш из компонент полиэтиленацара дІакъоастае еза. Из института технологе кафедра шийна хьалхашка оттадаьча декхарех керттера дош да.

Хержача растворителашпен карбамидацен, тайп - тайпарча хьисапе ю полиэтилена депарафинизаци. Института болхлошца цхьана из дош тохкаш хьинаре къахьегаш ба студенташ И. Дронина, Г. Крысанова, Т. Шармаева, А. Швайко. Боккхача безамца тохкамаш ду цар. Царна хов, нагахьа сапна из болх толамца чакхбоале пох халкъа боахама боккха пайда баргболга. Мехкдаьтта чакхдоахача дІакъасташ йолча кхыйолча хІамаех а пайда эцара института кхыйолча кафедрашка а дукха тохкамаш ду.

Ю. ФАТЬКИН.

Ха зехьа йоа ца еш

Паччахьалкхенга хьайбай продукташ йохкара ах шера план 20-ча майга кхачалехьа кхоачашъяьй Сунженски производственни управлене боахамаша. Шера планага диллача 67 процент дехкад дулх, шура — 75 процент, фуаш — 92 процент. Цхьабакъда, ледара латт укхазе бахача наха паччахьалкхенга юрта боахама продукташ йохкара план. Юртий а станични а советаша паччахьалкхенга юрта боахама продукташ йохкара хьакъехьа бахача наха юкъе кхетама болх ца бар бахьан долаш да из.

Бахача нахагара нйеш йола юрта боахама продукташ йохкара ах шера план кхоачашъяра дуккха тІехьайнсай Чемульгински, Мужечера, ДаьттагІера, Ассиновски, кхыча юртий а станични а советаш.

Дизза кхоачашду шоашта тІадилла декхар Орджоникидзевски, Карабулакски, Нестеровски, кхыча станични советаца. ХІанзае а тІехкхоачашъяьй цар паччахьалкхенга юрта боахама продукташ йохкара план.

Геттара бехктокхаме ха я хІанзара яр, хІана аьлча, хІанз дуккхагІа янна йиш я шура, дулх, фуаш, кхыйола продукташ. Цудухьа цхьаккха ди зехьа доа ца деш беррига низ тІабахийта беза Сунженски производственни управлене юртийн станичнийн советаша паччахьалкхенга юртбоахама продукташ йохкара ах шера план ханнахьа кхоачашъяра.

В. ЦИЦКИЕВ.

КЪАХЬЕГАМХОША ЯЗДУ

КАРАГІДАЬННАЧОХ КХОАЧАМБАЦ

Массеха шу хьалха Грозненски нефтяной техникум, а наькъа тха заводе балха еара Шамова Мария. Духхьашха оператора гІончалла йолаш болх беш яр из. Ха вехьа ца йоаеш, дикагІйола балха опыт шиа новкъосташкара хьаэцаш, литература дешаш хьинаре цо къахьегарах дукха ха ялалехьа операторалла хьожайир Маша. КарагІдаьнначох кхоачамбаь Іаьзар къахьега тІера йола нов. Шамова. Институте деша бахара кийчбеш йолча курсашка деша яхар из. ДІадахача шерашиа дагалаьттар кхоачашдир цо, Грозненски нефтяной институте заочно деша яхар Маша. Институте деша ямнул тІехьагІа 5-ча разряда оператора техминимум йола экзаменаш тІехдика дІаелар. ХІанз № 43-5 йолча установкерча цхьан бригадана кулгалдеш я. Цо кулгалдеча бригадо хІара смена норма 115—120 процент кхоачашъю. Болх цо дика вІаштІехьбаккхарах цхьа бетта план а ханал хьалха кхоачашъяьй бригадо.

В. АРУШАНОВА,
Новогрозненски мехкдаьтта чаккхдоаккхача завода № 43-5 йолча установка начальник.

КУЛЬТУРА БОЛХ ЛАКХАЧА БОАРАМЕ

Культура болхлоша сийленца кхоачашду тха района къахьегамхоща идеологически болх бара шоашта хьалхашка оттадаь доккхий декхараш. ДикагІчарех лоархІаш ва къона коммунист Умрихин Григорий Парфенович. Дика тешал ду цунна, хІаьта культура отдела месткома председатель а автоклуба заведующи а ва из. Укх шера 67-аза дІехозаш дешараш даьд цо, 54-аза беседа яьй, 7 лекци йийшай.

Химех, юрта боахама интенсификаци ярах, хьайбай боахамах йола дика пособеш я автоклубе. Дика а чулоацам кІоарга болаш а кийчдаьд «Химин юрта боахаме», «Парте—халкъа», «Кхоана наькъадаргдолаш фу даьд Іа?», «Вай района хьайбаш леладераш», «Парте уйлаш халкъа дезарех» яха а кхыйола а стендаш. Хьалхарча квартале 67 бригадашка а хьайбай боахамашка а химнай автоклуб, хІаьта 1978 сага гІулакх а даьд цо.

У. БУЛГУЧЕВ.

Иштта лакхъю къахьегама овсарле

Ерригсоюзни социалистически яхье хьалхара моттиг яккхара дІадахача шера 3-чеи 4-чеи, хІаьта укх шера цхьоалагІчеи квартале къовсам лоаттабьчарех я Грозненски рудни йоацача гІишлоний материалий управлене коллектив. ДІадахача шера цхьоалагІча июле дена укх шера цхьоалагІча апрелага кхачалца валови продукци арахецара план 120,3 процент кхоачашъяьй управлене коллективо. Российски Федераце 30 миллиард фонде дезза дакъа а лоацаш паччахьалкхенна цу юкъа цо кходаь ахча 185 эзар сом да, хІаьта арахецача продукцега дІабода мах лохбарах укх дІабахача 9 бетта планах лаьрхІачул совгІа кхолаьр 68 эзар сом да.

Рудни йоацача гІишлоний материалаш дукхагІа арахеца, церга дІабода мах локбе вІаштІехьдалийтар къахьегама овсарле дикка лакхъяро. ХІара болхлочо юкъера лаьрхІача 14,4 процент тІехкхоачашъяьй план.

Оборудованена модернизаци а еш технологически процессаш эргахарах цнина лакхъеннай къахьегама овсарле. 1963-ча шера Аргун яхача карьере жагІ булааш йола шин установка хий латтача дІатІа а йизьа дІаоттайир. Цо торо хилийтар къахьегама овсарле шозза лакхъе, хьалха шин насосаца болх беш яр уж установкаш, хІанз цхьан насосаца бу цар болх. ЖагІа булача установкай къахьегама овсарле лакхъяларга хьежжа вІаштІехьдоал эшшача хьисаве жагІа дІа-хьа къоастабе, хІаьта оптово-дІабохийта мах 10-пигара 15 процентага кхачлца лакхлу.

Черленски гІум йоаккхача карьере гидроклассификатора боли эргабаьккхаб. Франционированаш цІенъяь гІум дукхагІа кийчъяра пига болх беш шн насое я. Цигарча складашка аькка бетона плитех дежка наькъош да, цу гІулакхо вІаштІехьдалийтар экскаватора гІум хьатІатетташ хиина шн бульдозер кхычахьа болх бергболаш мукъаялийта.

Аргун яхача карьере била цІенбаь жагІа складашка дІабахьийтара оттаьй 30 метр йола транспортер, из продукци дІакхухьаш хиина машинаш дукха мукъаяьлар. Технологически шин лине схема эргаьккхай, установкай къахьегама овсарле 20 процент лакхъеннай.

Укх шера хьалхарча квартале Аргун яхача карьере вІашагІьелай жагІа патаці, булаш, эш-эшача бесса дІа-хьа къоастабеш йола оборудовани, цо торо хилийтай зІамигача фракцех бола била цІенбаь жагІа 23 процент дукхагІа арахеца.

Дика вІаштІехьбаьккхаб оаха болх а. Аргуне вІашагІъехке жагІа оата комплекси бригадаш. ЖагІа бохабеш, сортах къоастабеча агрегаташкара болхлой боагІ-боагІача бесса нийсбаь дІаоттабергболаш схема хувцарах хьычахьа балха вахе йиш йолаш 12 сат мукъаваьлар. Болхлой ха кІезигагІа йовргйолаш гІулакх вІаштІехьдаккхарах оборудованех пайда эцара коэффициент 0,55 процент лакхъеннай. Укх тІеххьарча хана цхьаккха карьере цхьа бригада яц шиь план кхоачаш на еш.

Къахьегама овсарле лакхъялара керттера бахьан да коммунистически къахьегама сийлен цІи яккхара сиенашта, бригадашта юкъе социалистически яхь яржар. ХІара бутт боанча хана социалистически яхьа итогаш а еш хьал ха латтача бригадана, цеха коллективана карара-кара теха цІе вымпел лу.

Тха управлене болх беча цхьайтта комплексни бригадех шинне коммунистически къахьегама сийлен цІи яьккхай. Уж я Аксенов Владимирен Никитин Алексеин кулгалду бригадаш. Ялх бригадем Черленски, Аргун яхача шин карьера коллективаши я из сийлен цІи яккхара боккха къовсам лоаттабеш.

Ерригача управлене арахецача продукцех дукхагІа йола продукци арахец коммуниста къонача инженера Цуров Мусий Алима кулгалдеча Аргун яхача карьера коллективо. Къахьегама овсарле лакхъяра цо шийна хьалхашка оттадаь доккхий декхараш. Цо лаьрхІад отходех пайда а эцаш зІамигача фракцех бола жагІа хийчбе. Эргайоаккхаргья шин дробильно-сортировочни агрегатий схема, цо торо хулийтаргья къахьегама овсарле шозза лакхъе. Цул совгІа укх шера июль—август бетташка Яраш-Марды яхача карьерера кІиран кхера механизировании хьисапе баккха лерхІ, цо вІаштІехьдоалийтаргда кхычахьа балха гІортволаш кхера боаккхаш хиина 30 болхло мукъавалийта.

Укх шера хьалхарча ах шера план ханал хьалха кхоачашъяра «Красный молот» яхача завода коллективана болам дог раьза хинна хьал а лаьца тха коллективо дош деннад 6 бетта план ханал дукха хьалха кхоачашъе.

М. КОДЗОЕВ,
Грозненски рудни йоацача гІишлоний материалий управлена начальник.

ДИКА ДЕЖУРНЕШ

Переездай дежурней професси чІоагІа лоархІамен бехктокхамеи я. Уж декхарийла ба автомобильни, гужевой транспорта, поездий, гІашлой кхерамзле Іалашъе а транспорт дикача хьале лоаттае а. Цу дакъе шерра социалистически яхь яржар переездай болхлошта юкъе. Хьалхашка латта социалистически декхараш дизза кхоачаш а деш переездашкара болх тІехдика вІаштІехьбаьккхаб Грозненски дистанце машиннакъахоша.

Дукха ха йоацаш наькъа дистанце коллективо социалистически яхьа итогаш йир. Цу яхье хьалха латтачарна нн. Саркисянца, Дроновайна, Четверякойна, Васильевойна, иштта кхычарна «переездай дикагІбола дежурнеш» яхь сийлех цІи елар.

Г. АНОХОВ.

КАГИРХОЙ КЪАХЬЕГАМА ВАХТЕ

Ах шера план ханал хьалха кхоачашъяра доккхий декхараш тІаийцад «Красный молот» завода коллективо. Цу даькъе къаьстта дика къахьегаш ба болат лоаладеча цехера комсомольцаш-кагирхой. Царна юкъе ба хІара смена норма 135—140 процент кхоачашъю стерженщик Герасимов Вадими формовщик Журавлев Виктори. Комсомола сийлахь-воккхача баьччa В. И. Ленина цІи еина 40 шу дизара сийленца накъа а болхаш ах шера план ханал хьалха кхоачашъяра хьинаре къахьегаш яхь дукха комсомольцаши кагирхойи ба заводе. Царна юкъе ва хІанзлехьа ах шера план кхоачашъяь токарь Гукасов Владимир. Цо дош деннад 8 бетта нйс бетта план кхоачашъе. Токараша Детистов Васили, вежараша ЯнковгІар Павелев Михаилен доцо деннад ялх бетта итт бетта план кхоачашъе. Иштта дика къахьегаш ба завода кагирхой.

К. ТИМОФЕЕВ.

ЙОККХАЧА ПАНЕЛЕЙ ГІИРСАШ

Бахача наьха хьаштан дизза кхоачашдара хоадамера декхараш да гІишлонхошта хьалхашка латтараш. Уж декхараш дизза кхоачашдара хІанзарча хьисапе наха чуІе цІенош хьалдергдоацаш эргабаккха беза болх, аьнча еттача кирпичех а ца деш йоккхача панелех хьалде деза уж.

Панелех цІенош хьалдара болх мишта вІаштІехьбаьккхаб Грозне. Соахка 4-ча квартале Черноречье яхача поселке 48 квартира йола экспериментальни цІа хьалде доладир.

Укх шера ткона хьалхашка латта декхараш доккхий да. Йоккхача панелех дола цІенош хьалдара Калинина цІерахча поселка юхе хьакъоастаьь микрорайон я. Укх шера цу районе хьалдергда йоккхача панелех кхо цІа, царех хІара цІа 110 квартирах летташ да. Тха коллектив дог тийша я уж цІенош укх шера хьалдаь дергхиларах.

Г. КЛИМЕНКО,
«Грозпромстрой» треста СМУ-12 керттера инженер.

ЗАВОД ДЕГІАЯРА ПЕРСПЕКТИВАШ

Шерагара шерага дика дегІаух Грозненски нефтемаслозавод. ТІайоагІача хана парафини машиндаьттех даккхара дунеи тІа йоккхагІа йолчарех хургья тха завод.

1970-ча шера заводо арахецаргда бІаьш эзараш тоннаш машиндаьттен парафини. 1957-ча шера хьалъь яла елаш я кердача установкай комплекс. ХІанз болх бе йолаеннай машиндаьттана депарафинизаци ю № 39-6 йола установка. Укх шера болх бе йолалургья парафин арахеца № 40-2 йола установкеи парафин кислотехи щелочахи хьакъестаду установкеи. Иштта завода хьалъь ергйолаш я атмосферно-вакуумни трубчатка. Шера цо арахецаргья массехк миллион тонн продукци. ХьатІадоагІача шера тха заводе хьалъергья йоккха кхо установка. Царех я машиндаьттана депарафинизаци а еш, парафин арахецаргдола установка, каталитически риформинга установка. Ерригача заводе хІанзчул тІехьагІа хьалъе лерхІаш 14 установка я.

1969-ча шера ковча парафин арахеца установка, хІаьта 1970-ча шера парафини машиндаьттен цІенду керда установкаш болх бе йолалургья. Заводо арахецаш хургья дукха тайп-тайпара мехкдаьтта продукташ. Завода коллективана хьалхашка латта декхар да сихагІа керда установкаш хьалъяра болх дика вІаштІехьбаккхар.

Г. БАЗАЕВ,
нефтемаслозавода оборудоване отдела инженер.

Дика хургья шекара свекла

ГІоравьннача Кубански механизатора Владимир Светличне хьийхача кердача технологех шекара свекла хьалхеш ва укх шера тха совхоза звеньевой Слюсарев Иван. Дика а совхоза хьалашка хьежжа а оттадаьча технологически карта тІа белгалъьккхача хиина а лерттІа а ду звенос деррига балхаш. Юрта боахама культураш дІа а елехьа гербицидаш техай цо кхашка.

ДикагІча агротехнически хана дІайийна хІамаш цхьатарра тІаьла йолаелар. Геттара дика хьахиннад мугІараш. Кхай дІоахала а шорала а къовсталу уж.

Шекара свекла дика хилийтара новкъостал даьд шекара свеклай мугІарашка тайсача минеральни удобренеша.

Из культура тІаьла йолаелаьге а культиваци а волаелар Слюсарев Иван, массеха дн далалехьа из яь ваьлар хьинар дола механизатор. ЦІендаь хІалаьккхар цо деррига овсар.

ХІанз Іалаьмате цІена я И. Слюсарева кулгалдеча звенос хІайийна культураш, дог гІоздоал цу звено кхаш бІаргадайча.

А. КУЛАКОВ,
Шаьла производственни управлене «Дружба» совхоза керттера агроном.

Кубански механизатора В. Светличне методах шекара свекла хьалхееш я Урус-Мартана производственни управлене «Красноармейский» яхача совхоза Кусаев Вахида кулгалду механизировании звено. Цхьатарра тІаьнна, лакхлуш йоагІача шекара свеклана эша гІулакх деш ба хІанз звено членаш. Бе беза болх белгалбоаккхаш дола технологически карта да звенога. Из хиларах беррига болх ханнахьа ба вІаштІехьдоал цар.

Сурта тІа: (аьрдехьа) звеньевой вола В. Кусаев, бригадир Т. Хамидов.

Н. Кобиданиве сурт.

Технологий толам

Грозненски мехкдаьтта чаккхдоаккхача заводе семилетка ялхлагІча шера план ханал хьалха кхоачашъяра хьаьтта дика къахьегаш я Дмитриенко кулгалдеча № 22 йолча установка коллектив. Валовая продукци арахецара пхе бетта план 18-ча мах кхоачашъяьй цо, хІаьта укх юхедисача 13 дийнахьа планал соагІа эзараш тоннаш продукци арахеца лерхІ установка технологаша. Къахьегама овсарле дикка лакх а еш арахецача продукцега дІабода мах лохбарах хІанзлехьа паччахьалкхенна кходаь ахча 4,5 эзар сом да. Хьинаре къахьегарца белгалбаьнна ба технологаш нн. Разин, Абдурашидов, Хамбеков, иштта кхыбараш.

В. СТАРЧАК,
Грозненски мехкдаьтта чаккхдоаккхача завода инженери отдела начальник.

Керда библиотека

Урус-Мартана района «Веселый» яхача отарашка хьайийлай керда библиотека. Цунна лаьрхІа Ачхой-Мартана массови библиотека кхо эзар книжка деннад. Царна юкъе да марксизма-ленинизма классикай, общественно-политически, юртбоахама, художественни, иштта кхыдола а литература. Тха библиотеко керда хьайийлача библиотекана новкъостал дергда книжкашта учет лелаяра дакъе а методически а. «Новосельский» совхозе къахьегамхой хьашташ дикагІа Іалашдара.

А. САЛИНА,
Ачхой-Мартана массови библиотека заведующи.

Наурски производственни управлене «Терский» совхоза кхоалагІа отделене шурий-товарни ферме дикагІа йола доярка я Мовсарова Бэла. 1000 килограммы гаргга шура яьккхай цо укх шера ше кхоабача хІара Іаттагара.

Май бетта юкъхьанца деиз доакъарийна лаьрхІа совхи гурахьа дІалийнача ялаташ тІа доаждду ферма хьайбаш, дикка лакхъяьй цар цу юкъа йоаккхаш йола шура. Дийнахьа 11—12 килограммы шура йоаккх Бэлас хІара Іаттагара.

Шиь опыт дІайовзийташ, пагайоалаш, хьехар деш хиларах дукха еза Бэла коллективе. Шура яккхара ах шера план тІехкхоачашъе лаьрхІа денна хьинар совдоахаш къахьегаш я доярка.

Сурта тІа: доярка Мовсарова Бэла.

П. Ковальногова тексти сурти.

ХЬАЖКІАШ ДІАЕРАХИ ЛЕЛАЯРАХИ

Социалистически Къахьегама Турпала В. Я. Перанцке звено вІашегІтехай 1959 шера. Баяла ха эттара кІезигагІа дІа а йокийташ шерагара шу массаза доал геттара дика хьуакъаю цо хьажкІаш.

Йоккъал хиначе 1963 шера В. Я. Перанцке шиь цин гІамчийна гектара тІара 51,5 центнер фуальхьха хьажкІаш яьхар, цхьан центнерата 8,1 минут хан 59 кепиг ахчен мара дІа а ца доаш. Цхьан механизаторо 7631 центнер йоаккхаш ялат даьккхар. Вай мехка эггара дарегІа кхеь хьажкІаш а уж.

Ше кхо ца еш кубански механизатора звенос беча балхо вай хьажкІаш лелаерий а дог ураоттадаьд мехка шортта а дарегІа а ялат далара.

Укх шера кІезига звенош яц Нохч-ГІалгІайчен кхашка кхетамца техниках, минеральни удобренех, гербицидех пайда а эцаш, хьажкІаш кхеяра керда технологи юкъейоалаь.

Цар боккха болх баьб. Урус-Мартана, Грозненски, Наьсарен, Шаьла, кхыча производственни управленей дуккача боахамий дика тІаьннай хьажкІаш, кулгаца къахьега ца дезаши машинашца болх булургболаш квадраташи мугІараши да цар.

ХІанз беррига тернам а низ а тІабахийта беза тІаьннача культураша ханнахьа а дика а гІулакх дара. ХьажкІаш кхай тІа йоагІача тайпара дІанийсьяр хІара хьажкІана дегІа а хьувзъе а эша керттера хьал да, из да кердача технологех эггара лоархІаме дар. ХьажкІа гІад лерттІа дегІа а доагІа, хьажкІа дика хьа а хул шийна кхоачамхилал лаьтта, кхача, сердал хуле.

Цхьан бІена йоагІачул тІех хьажкІаш тІаьнна хуле, цар вІаши дахьаш дола дегІ сецаду, хьажкІаш эсала хул.

Даьча токкамаша хьахьеххад квадратно-гнездовни хьисапе хьажкІаш дІаюш хилча цхьан бІена цш хьажкІа нийсача боараме хилар, тІаккха уж дика дегІа а йоагІа, чІоагІагІа а хьувкъ.

Шн хьажкІа йийнача бІено хьажкІаш хоттаеннача хана 5074 квадратни сантиметр тІехе лоац, хІаьта 5 хьажкІа йийнача бІено—4000 квадратни сантиметр. Вахъда ши хьажкІа бІене йийнача гектара тІара 123 центнер яьхар, пхиь йийнача — 107.

Вайцига тІанйца хьажкІаш дІаера схема я: 70х70, тІаккха гектара тІа 20 эзар бІы хул, бІена шишша хьажкІа йийча царех 4000 гІад хул.

Цхьабакъда, хІара звеное дІаюш йола хьажкІаш цун лаьттан-климатически хьалашкен агротехника боарамгея хьежжа цу пормел эргаш хургья.

Шера 300—400 мм мара доггІан хий ца хулача, кхоачамхилал тІоадал йоацача лаьтта, масала, иштта да Грозненски района дукхагІа дола боахамаш, гектара тІа 30—35 эзарнех дукхагІа гІад хила йиш яц.

Лаьттан тІоадал хувцалуш йолча Урус-Мартана, Шаьла, кхыйолча районий боахамашка гектара тІа 40 эзар хьажкІай гІад хила [illegible]

Кхоачамхилал тІоадал йолча лаьтта, эггара хьалхарча аргІана Наьсарен районе, хьажкІаш чуэцача хана гектара тІа 45—50 эзар гІад хила деза.

Хий дехкача лаьтта гектара тІа 50 эзарнел кІезигагІа доацаш хьажкІий гІад хила доагІа.

Пунктарах хьажкІаш дІайийнача йІоахала бистача метра тІа хьажкІаш чуэна хана 3—4-нел кІезигагІа доацаш гІад хила доагІа. Масала, В. Я. Перанцке звеной хьажкІаш чуэцача хана гектара тІа 30—35 эзар гІад хар, гектара тІара 51,5 центнер йоалаш хьажкІаш яьхар цо.

Звеньевойша шоай кхашка а хьежа, хила йоагІача боарамах ханнахьа хьажкІаш нийсъе еза. Кхай тІара хьажкІаш боагІача боарамах дІайийна а мугІарех нийса а хила еза.

ДІайийна 3 — 4 ди даьнначул тІехьагІа хьажкІаш хьатІаялалехьа макха баккха беза. Цу хана хьажкІий тІаьла кхийна деце а, оасар зІырг теха хул. Юкъерча е дезача макхашка кхана зулам боакх, хІаьта боакхкхаш бола макха эшаш куле шозза а боакх иштта боакхкхаш бола макха. Иштта даьхача макхаша 80 процент оасар дІадоакх, хьажкІаш дикагІа тІаяргйолаш лаьтта кІаьдду, цамцадоакх, къаьстта деза, шийла лаьтта долча а из бІаьсти аьхача а.

ХьажкІаш 2—3 лист а хулаш тІаьнначул тІехьагІа, хьатІаьннача хьажкІаш лаьтта кІал йохийтаргйоацаш сахьата 4 километр скорость а йолаш тракторца макха баккха беза.

Гербицидаш а теха кийчде деза хьажкІаш дІайийна лаьтта — аминни тух 2,4Д 1,5 килограмм йоача гербицида 100 литр хица кийчъь.

Из тоха мегаргья кхай тІа лелаю штанга йолча моллагІча опрыскивателаца, гербицида маркхал оасара дика тІаккхоачаргболаш [illegible]

Боккха лоархІам болаш да хьажкІий мугІарашта шиь ханнахьа дІоахала а шорала а обработка яр. ХьажкІий мугІараш хьахулашехьа а культиваторашКРН-5,6 яха целаши проволочни макхаши доакха растениепитателаш болх бе йолаялийта еза. Из деш хилча культиватора целаша мугІарашта юкъерея мугІарашка чура проволочно-рядковни макхай цІергашея оасар дІадоакх.

Чехка а лоашача хана а мугІарашта юкъера обработка йистенкха агрегаташка шин сменах болх байта беза, сахьата 9—9,5 километр хила еза цар скорость, хьатІаьнна хьажкІаш лаьттана кІал йохийтаргйоацаш агрегаташ тІа защитной щиткаш оттаде а деза. МугІарашта юкъера лаьтта хьалхара цамцадоакхача хана 10—12 сантиметр кІоарга цамцадаккха деза. Цул тІехьагІа 2—3-аза культиваци ю дІоахалеи пхорагІеи цхьадола оасар хьатІакъедача хана 12—15 денах тІехьа ца йолийташ а 8—10 сантиметр кІоарга а, кхоалагІеи цул тІехьагІеи — 6—8 сантиметр. МугІарашта юкъера лаьтта цамцадаккха дакхха деза 3—4 дийнахьа.

Звеньевойш хьежа беза культиваторий-растениепитателий балха органаш мишта йоахи, уж чІоагІа тІачІоагІъь, яра, хьажкІаш тедаргйоацаш хила еза.

Укх тІеххьарча деношка хиначa доагІаша хьажкІаш дика тІаяргйолаш а дегІ дахьаргдолаш а тоадаьд лаьтта, бакъда механизатораштa довза деза оасар а иштта чІоагІа тІадаргхилар. Цудуъа кхай тІа болх бе йиш йолча хІара торонах пайда эца а беза, хьажкІий мугІарашта юкъе дІоахала а пхорагІа а обработка е еза йиш мел йолча средствашца, макхаца, культиваторашца, кийдаьча проволочнорядкови макхашца, е ратационни балха органашца, хІаьта лаьтта галаш йолаш куле — ротационни бергашца.

Нигахьа санна ханнахьа оасар дІа ца доакхе, хьажкІаш къайла а йоахаш царел чехкагІа дегІадоагІача гумай, мышей, сурепка, осот, доииик яхача а кхача дукхача а оасаро хьажкІаш йоаяр кхерам ба.

Звеноша баьча балхага хьежача гучадаьлар укх 1964 шера хьажкІаш дІайийнача лаьтта моттигерен минеральни удобренеш кІезига яха хилар. МугІарашта юкъера лаьтта цамцадоаккхача хана подкормка яра хьалдиза деза из гІулакх. ХьажкІашта дукха еза удобренеш, уж дукха хилар новкъа а дац царна.

Хьалхара подкормка е мегаргья 10 сантиметр кІоарга хургйолаш мугІарашта юкъера лаьтта дІоахалеи пхорагІеи хьалхара цамцадоакхача хана гектара тІа укх боарамах: суперфосфат 1,5—2 центнери аммиачни селитра 1—1,5 центнери йолаш.

ШоллагІа подкормка ю 15 ди даьлча 8—10 сантиметр кІоарга гектара тІа 1,5—2 центнер суперфосфат а юлаш, ДогІа дийлахачул, хий дилачул тІехьагІа мугІарашта юкъера лаьтта 6—8 сантиметр кІоарга цамцадаккха деза.

Хий дехкача лаьтта йийнача хьажкІашта хий дилла доладе мегаргда. Хьалхара хий дилла деза 25 — 30 сантиметр хулаш хьажкІаш лакхъеннача хана, шоллагІа—хьажкІий бетташ йича, кхоалагІа — хьоасам хан баьккхача хана.

Звеньевойш хьежа беза хий дуллача хана из доагІача бесса диллаьрга. Гектара тІа 800 кубически метрал кІезига хургдоацаш, массанахьа цхьатарра дІакхоачаргдолаш дилла даза хий, дукха тІадаха цхьацадола моттигаш цо йоаргйоацаш хьожаш бе беза из болх. Хий диллачул тІехьагІа лаьтта довсара дахаче, мугІарашта юкъера лаьтта цамцадаккха деза.

Белгалдаккхача даргдаш технологически картах оттаяь операцеш хувца йиш йоаца хІама а даь тІаьца йоагІаш ца хилар. Хьоттера хьалашка а хьажкІаша дегІарга а хьежжа шоашкарча участкашка хьажкІаш хьалкхеяра балха юкъе доагІаш доле хувцамаш де, хьажкІаш хьалкхеяра дешаш творчески къоастаде деза звеньевойша.

ЧІоагІа хьийкъа а дарегІа а хьажкІаш хьалкхееш звеньевойша беча балха юкъе боккха лоархІам болаш ба агрономаш. Звеной участкашка хьажкІаш хьалкхеяра хьалаш миштад хьажкІаш кхееш бола механизатораш дІахкетабе беза цар, ханнахьа хІаала деза малагІча хана фу болх ба беза, из мишта бича толашагІа ба, звеньевойшца цхьана вІаштІехьдаккха деза шиь ханнахьа а дика а болх чакхбоаккхилга.

ХьажкІаша шоай Іалаьмате йоккхий потенциальни торонаш гучайоахаргья уж говзал йолаш а гІулакх довзаш а лелайой.

Н. ПОПЕНКО,
Нохч-ГІалгІай АССР юртбоахама республикански опытни станце начальник.

ХЬЕХАРХОШТА—СИЙЛЕН ГРАМОТАШ

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Халкъа образовани дакъе дика хІамаш карагІдаларах Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамоташ луйла:

Алханова Агнеса Федоровнайна — Шьларча № 3 йолча бархІ шера школа юкххьанцарча классай хьехархочов.

Головина Галина Алексеевнайна — город Грозерча № 20 йолча юкъерча школа химе хьехархочов.

Дурдиев Адама Ахьмада — Грозненски района Толстов-Юртарча бархІ шера школа директора.

Караманова Анна Тиграновнайна — город Грозерча № 4 йолча бархІ шера школа юкххьанцарча классай хьехархочов.

Колесникова Наталья Николаевнайна — город Грозерча № 31 йолча юкъерча школа математика хьехархочов, завуча.

Копаева Тамара Константиновнайна — город Грозерча № 9 йолча юкъерча школа эрсий меттен литературан хьехархочов.

Мальсагова Хазбулата Марема — город Грозерча № 15 йолча школа-интерната воспитатела.

Мосякина Надежда Максимовнайна — город Грозерча № 18 йолча юкъерча школа математика хьехархочов.

Попова Ирина Прохоровнайна — город Грозерча № 26 йолча юкъерча школа эрсий меттен литературан хьехархочов.

Техиева Десийна — Шьаьла района Сержен-Юртарча бархІ шера школа юкххьанцарча классай хьехархочов.

Тимиев Зелле Зархмата — город МагІалбикера № 3 йолча юкъерча школа завуча.

Умхаев Махьмада Амадена — Грозненски района Йоккхача АтагІарча юкъерча школа нохчий метта хьехархочов.

Хачатуров Георгий Александровича — город Грозерча № 46 йолча юкъерча школа физвоспитане хьехархочов.

Чурсинова Галина Арсеньевнайна — город Грозерча № 7 йолча юкъерча школа эрсий меттен литературан хьехархочов.

Юшкина Мария Андреевнайна — город Грозерча № 3 йолча юкъерча школа юкххьанцарча классай хьехархочов.

Яндиева Елизавета Измайловнайна — город МагІалбика № 4 йолча школа-интерната юкххьанцарча классай хьехархочов.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **И. АЛМАЗОВ.**

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **И. СЫЩИКОВ.**

город Грозный,
1964 шера 21 май.

КЕРДА ШЕРА ЭКРАН

КІезига дац Грозне шера экран дола кинотеатраш.

Дукха ха йоаццаш шера экран оттадаьд «Строители» «Восток» яхача кинотеатрашка а. Кинозрителаш хьежар «Оптимистическая трагедия» «Алешкина любовь» яхача шера экран долча кинофильмашка.

С. ВОРОНИН.

КЕРДА КНИЖКАШ

Нохч - ГІалгІай книжни издательства дукха ха йоаццаш арахийцад С. Озиевен И. Оздоевен оттадаь гІалгІай грамматика синтаксиса учебник. 7-чен 8-чен классашта лаьрхІа да из. Наьна мотт Іомабеча дешархошта доккха новкъостал хургда иох.

У. ХАДЖИЕВ.

* * *

Духхьал бензин ше марама хІама цунца хургйоацаш из цІендергдола средство — молекулярни цацаш е адсорбенташ хьаьй ГрозНИИ Іилман болхлоша. Советски Союзе эггара хьалха хьаьь хІама я из. Адсорбенташа бензинашцара цар сих йоаца хІамаш шоаште хьачу а уваш, цІендуж, цу тайпара хьакул Іалагьмате дика а цІена а дола бензинаш.

Адсорбенташ мел пайдане я, уж производствана мишта юкъейоалае еза, промышленни хьалашка уж мишта арахецаргья, сенах хьаю дувцаш да ГрозНИИ Іилма болхлоша химически Іилмай доктора А. Дорогочински, химически Іилмай кандидата Я. Мирске, технически Іилмай кандидата М. Митрофанова яздаь, издательства арахийца «Керда адсорбенташ — молекулярни цацаш» яха книжка.

Мехкдаьтта чакхдоакхача промышленноста инженерашта, техникашта, Іилма болхлошта, мехкдаьтта институтий лакхерча курсашка деша багІача студенташта доккха новкъостал дергда цо.

В. ТЕРНОВ.

КІАЛКХЕТАРГАХ ЛЕТАЧА КІУВСА ТІА

Шин дийнахьа Грозерча «Динамо» яхача стадиона спорта зале дІайихьар шин лоІамерча а классически а кІалкхетаргах латарах йола яхь. Нохч-ГІалгІайчен яиа бараш кІалкхетаргах летарга хьажа баьхкараша, тІаккхьана хьалйизаяр зал. Республика чемпиона цІи яккхара яхье дакъа лоацаш 100 дикагІа вола спортсмен вар. Царна юкъе вар СССР вархІ спорта мастер. ЧІоагІа сакъердаме чакхъяьлар яхь. Дукха хилар сакъердамера латараш.

Сакъердаме чакхдаьлар ах дай дегІ долча — 63 килограмм — С. Абухаджиевен («Труд») пединститута студента С. Гумашвилен (ДСО «Буревестник») вІашагІкхетар. Укх шерарча РСФСР (Къулбехьан зона) хагиркхошта юкъе хьалхле яккхара призер ва Абухаджиев. Цо эггара хьалха дакъа лоац низ болча спортсменашта юкъе, хІаьта цунца кІалкхетаргах латаш хинна Гумашвили дика опыт йола, низ бола борец ва. ЧІоагІа дукха къахьег цо когашца — из къаьстта лоархІаме да шин лоІамах латача хана. Абухаджиевца латалехьа Гумашвилеца мел летараш кот ца боалаш бисар. ХІаьта Абухаджиев ерриге приемаш бакъахьа лелаяр баьнан долаш очкашка диллача Гумашвилел котваьлар. Ала деза селла йоккхача яхье дакъа лаьцача СМУ-9 болхлочо, вІамигача саго Абухаджиев Султана, шин «моастагІел» кот а ваьина, боккъонца республика чемпиона цІи яккхар. Из къонача бореца боккха толам ба!

Ше йоккха говзал йола борец хилар хьахьекхар РСФСР чемпиона, ГНПЗ оператора Дахкильгов Махьмада. Шийца яхье ваьна пхи борец аркъал Іо а теха Абухаджиевцеи Гумашвилецеи летача хана цхьаккха кот ца а воалийташ яхье шоллагІа моттиг яьккар цо, хІаьта кхоалагІа моттиг — Гумашвиле.

Иштта сакъердаме чакхдаьлар дай дегІ долча МагІалбикерча хьехархочун, СССР спорта мастера Б. Пешхоева цхьоалагІа разряд йолча Урус-Мартана юкъерча школа хьехархочуница Г. Кудозоеца хинна вІашагІкхетар. Дика дІаволаевенавар Пешхоев лата, цхьабакъда яхь йистейоаллаш Кудозов котваьлар цул.

Ах дай дегІ долча яхье дакъа мел лоацачарел котваьлар С. Султанов (Шалорча «Урожай» ДСО районни совета инструктор), хІаьта юкъерча дозала хьалхара моттиг яьккхар пединститута студента С. Мадаева. Дай дегІ долча борецашца латаш боккъонца кот а ваьина республика чемпиона цІи яьккхар Наьсарен районерча Бурочурча юртбоахама техникума хьехархочо З. Оздоева.

Яхь йистелаллалца хоаш дацар мала хургва дай дегІ долча борецашта юкъе хьалхара моттиг яьккхар. Къаьстта чІоагІа къовсам эттар кхаь бореца юкъе — М. Гаджиевна, Т. Джабраиловна, Г. Кудозоевна. Дика кийчбеннабар уж цу яхье дакъа лаца. Итт минута хинна къовсам йистебаьлча республика чемпиона цІи яьккхар Гаджиева.

Классически кІалкхетаргах латара республика чемпионий цІераш яьхар С. Пашаева, А. Хатаева («Спартак»), В. Бадиева, Х. Исиева («Труд»), В. Пугача, Х. Герзамиева («Буревестник»). Хиннача яхьо хьахьекхар вай республике низ болаш бола борецаш хІара шерра шера совбуваилга. ХІаьта а ца аьлча валац хІанз а во латт деза дегІ долча борецаша яхьашка дакъа лацара гІулакх. Спортивни общества кулгалхоша а тренераша а йоагІаш йола уйла е эза цу гІулакха.

К. МУСАЕВ,
СССР спорта мастер.

ЙИСТЕЯЬННАЙ

студентий шоллагІа...

БархІ дийнахьа Грозерча «Динамо» стадиона спортивни залашка, баскетболььи а волейболььи а площадкашка, секторашка дІайихьар республика юкъерча дешара заведений спортивни командай спартакиада.

Яхье дакъа лоацаш хиннача пхийтІа совгІача училищай, техникумий студенташа къовсам лоаттабир хьалхара моттиг яккхара. Баскетболах волейболах ловзара хьалхара моттиг яьккхар Грозерча мехкдаьтта техникума спортивни клуба командеша. Цар яьхар спортивни гимнастике, тІоваьхь тІа гІолла велосипедаш лехкара, ейгача атлетиках хьалхара моттигаш а.

Шин лоІамерча латарах къовсам лоаттабеча командашта юкъе хьалхара моттиг а дІа-юха тела приз а яьккхар Наьсарен района Буручурча юртбоахама техникума команда. Баскетболах ловзара шоллагІа моттиг яьккхар музыкальни училища баскетболисташа. Юхе мел дисача ловзарашка спартакиаде шоллагІа моттиг яьккхар музыкальни училища спортивни команда, хІаьта кхоалагІа моттиг педагогически училища студенташа.

Юртарча техникумашта юкъе хьалхара моттиг яьккхай Наьсарен района Бурочурча юртбоахама техникума команда.

В. ЛЬВОВ.

СИЙЛЕН НОВКЪА

Укх деношка Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен педагогически института преподавателa *Мальсагов Дахий Дошалкъийна профессора цІи яларах* бола дипалом хьаений. Лохехьа оаха яни тох Мальсагов Дошалкъас хьабенн цакъ букцаш йола статья.

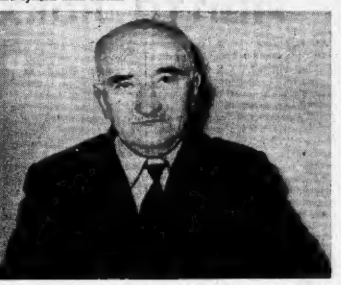

МАЛЬСАГОВ Дахий Дошалкъа ваьв 1898 шера 23 декабре Наьсарен района Дошалкъий-Юрта.

Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци яьнначул тІехьагІа, Долакха-Юрти Наьсар-Кертен деникинцех лорадеш волча хана шоаза хьаьа чов хилар Дахий Дошалкъийна.

1930 шера Къилбаседа-Кавказски педагогически институт тІехдика йистеьккхар Дошалкъас эрсий меттен литературан дакъе. 1934 шера доцент яха Іилман цІи елар цунна, хІаьта 1941 шера диссертацеиа защита а яь, Востоковедение института Іилман Совето массава раьза а волаш филологически Іилмай кандидат яха Іилман цІи елар. 1929 — 1934 шерашка ГІалгІай Іилма-тохкама институте Іилма-тохкама бола бу Мальсагов Дошалкъас, хІаьта 1934 — 1937 шерашка — Ростове Къилбаседа-Кавказска краевой историко-лингвистически институте. 1937 шерагара 1944 шерага кхаччалца боккха Іилман болх бу цо Нохч-ГІалгІай исторе, метта, литература Іилма-тохкама институте. 1944 — 1957 шерашка цо ший Іилмана педагогически болх дІахьу гор, Фрунзерча Киргизски Паччахьалкхен педагогически институтен университетен. ХІанз Нохч-ГІалгІай Паччахьалкхен педагогически институте кафедра доценталла болх беш ва Мальсагов Дахий Дошалкъа.

30 шу совгІа ха я Мальсагов Дошалкъас Іилман болх бу. Цу юкъа цо къаьстта боккха пайда баьб вайнахьа мотт дегІабоалабара. Метташ дегІадоаладара цо дахьа Іилман тохкамашка кІоаргга даьшхад нохчийн гІалгІайн меттай фонетика, синтаксиса, лексика лоархІамегІара дешаш, нохчийн гІалгІайн литературни меттаж дІахо дегІадоаладара дешаш.

Кавказа къамий метташ Іомадара исторе чухь эггара хьалха нохчийн гІалгІайн меттай диалекташта монографически тохкам баьб Дошалкъас. Из тохкам барца цуп вІаштІехьдаьннад нохчийн гІалгІайн диалекташта юкъара бувзам исторически илано къоастабе а цу диалекташта юкъе цхьатарра хоаш йола кертера оазаш малагІаш я ха а. Вайнахьа меттаншта юкъерча хІара диалекта кертера фонетически, морфологически, синтетически, лексически башхалолаш хьа а йовзийта, цо хьахьекхаб нохчийн гІалгІайн меттаитен диалекташтен юкъерча исторически къоастама кертера нигъ.

Ше диалектически тохкамаш деча хана Мальсагов Дошалкъас кІоаргга доаш кхыча метташкара хьа а ийца хІанз нохчийн гІалгІайн меттаншца лелалеш дола дешаш диалекташи. Цу доллача хІамоша кхы а дуккхагІа лакхбу дикагІа тараучча оагІорахьа вайнахьа меттаншта исторически тохкам баран нохчий а гІалгІай а метташ школашка хьехаран бола Мальсагов Дахий Дошалкъий диалектически балха лоархІам. Нохч-гІалгІай диалектологе дакъе кертера цунна карагІдаьнараш кепа теха арадаьхад «Нохч-гІалгІай диалекташи нохч-гІалгІай литературни (йоазон) мотт дегІабара наькъашца» яхача балха тІа.

Дуккха шераш да Мальсагов Дошалкъас лоаман иберийско-кавказски метташка грамматически классаш категоре проблема тІа болх бу. Хоаш да, из проблема иберийско-кавказски метташ Іомадеча эггара чоалханегІарча а лоархІамегІарча а теоретически проблемаш хилар. Из проблема талларах гучадаьнна хьедаш кертера хІамаш Дошалкъас дийцар 1955 шера СССР Іилман Академе института кавказски ирански метташ Іомадеча сектора заседание.

Мальсагов Дошалкъий Іилмай балха кертера дакъа да геттара дика аьттув а боалаш цо школашта учебникаш хьалеш баь болх. ГІалгІай метталарча дешарах цхьа учебник издаьд цо ше цхьаьне е соавтор волаш а.

Іилмахо хиларах тарра Мальсагов Дошалкъас лелаеча дукхача балха цхьа оагІув мара яц Іилма-тохкамах болх. 1929 шера доаз хьа боккха педагогически болх бу цо ву заш а.

Мальсагов Дахий Дошалкъас дукха низ а хьинар а дІаденнад къона Іилмахой, аспиранташ кийчбара, цун айхха бувзам ба Нохч-ГІалгІайчен юкъерча школай хьехархошца, цо каст-каста Іилман докладаш а я, лекцеш а еш хьехархой гозал лакхайоакхача республикански районни курсашка хьехархой аудиторе хьалхашка.

Цунца цхьана белгалденна дезаш да, нохч-гІалгІай литературни фольклора Іомадара гІулакха чІоагІа пайдане болх Дошалкъас беш хилар. Цхьоцабол ча нохч-гІалгІай писателий творчествана Іилман характеристика ялар, стихаш оттара форманш нохч-гІалгІай литература изобразительни средствиаш Іомаяр, халкъа баган бувцама творчество дІаязьяра тахкара — даррагІаш ца лаьрхІача а уж да Мальсагов Дошалкъас Іомадаь а Іомадеш а дола дешаш. Из ва писателий Союза член, «Арини» яхача поэма автор, 1931 шера Къилбаседа Кавказа халкъий олимпиада хиннача хана ШІе байрахк хьошаьлча «Перелом» яхача пьеса автор.

Нохч-ГІалгІай халкъа исторе чІоагІа хьонт хиларо нохчийн гІалгІайн этнографе дешаш тІаверзавир Дошалкъа. Нохчийн гІалгІайн этнографех цар меттий лексикан дакъе цо баьча Іилман балхах хьахинар дар специалистий чІоагІа уйла тІаерзаь бо. 1950 шера кепа теха арабаьнна «Игора полках дешарчa дошайера» яхеташ йоаца моттиган яха бо.

Ший Іилман педагогически балха тІехь марксизма-ленинизма методологеца хьалхе а лаваш, цо кепа теха арадаьхад 80 совгІа тайп-тайпара белхаши статьяши.

Іилман керда котолоаш хиц, къона тІехье хьалхеош дІахо а дукха хьалхе а карагІдалда хьона, дукха веза профессор Дошалкъа.

А. АРТАГАНОВ.

ЗІамига космос

ШоллагІа шу да республикански къоначa техникий станце ракетий моделизма кружок болх беш йола. Цунна кулгалдеш ва дукха ха йоаццаш Советски Эскарера кІалена Дмитров Эдуард Викторович. Бераша лаьрхІар космически ракетий моделаш хьае. Эггара хьалха хьайир сага дегІал йоккха йола ракета. Цхьабакъда, из сигала яха могаш яцар. Толам баланзар шоллагІа ракета хьайнача а.

ТІаккха бераша лаьрхІар космосах дола технически литература Іомаде. ХІанз цар хьае лаьрхІай зІамига, сигала ухаргІола ракеташ. ВІашагІьяхьача доагІора повкъосталца болх бергбола хьалаш вІаштІехьдахе дезар. Иолаелар хьалхара старт, Аэродрома пийсача арене ракеташ урагІъухийтаргІола площадка йир. Ракета нийса латтаргІолаш гІулакх вІаштІехьдаьккхар.

Ракета дІаоттайир. Хьалсегар иза. Ракетодрома кІурбаьлар. ТІаккха гучаьлар шортига айлуш латта ракета, сихача скоростаца урагІъхар из. Хьалхара котало! Станце лабораторе мел беш хинна болх зенна баьнзар. Хьалхарча серише тІехьа кхы а массеха ракета урагІъхаьйтар бераша.

Дьахк кхоачамбеш дацар берашта. Цар лаьрхІар шин ступена ракета хьае. Дукха къахьегар дешархоша шоашта хьалхашка оттаиаь дешхар кхочушдара. Къаьстта хала дар ракетий корпус хьае, царна стабилизатораш кийчъе. Долла а хІама — дозал, фоно ю духьале... — нийса хила дезар. Цхьабакъда, шин ступена ракета гаьнна дІанха тарлургья, из хьалаха хала хургья. Мишта хьалохаргья из? Из лаха эттегІа хургдолаш бераша лаьрхІад ракета кхьхьа, хьалхарча дакъа тІа парашют олла. Цо йиш хулийт ракета нийса латта Іойоссийта. Иштта опыташ ю республика къоначa техникий станце дешархоша. ХІара денна духагІа хул космос Іомае безамбараш.

Г. СИМОНОВ.

Редактора вам. А. А. ЛЯКИЕВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ДОТТАГІЛЕН ГІУЛАКХАШИ АЙХХА БАРТ-ЦХЬОАГІОИ

ПРАГА. Н. С. Хрущевеи Гамаль Абдель Насерам юкъе хиннача переговорий хьакъехьа цхьана яь заявлени ше йоашхаш «Руде право» яхача газето хьаьстта белгалйоакх общественни строй моллагІа а яр аьина, дерригача мехкашта юкъерча гІулакхий лард лоархІаш йолча машаре дахара политикана тІехь латт шинна а мехка халкъаш яхаш йола заявлене тІара моттиг.

Заявленеа ше кепа тохаш, газето белгалдоакх шинна а мехка халкъаш колониализм дІаиккхаза а дерриге мехкаши ловлла латта халкъаша шоай лоІам тІа далийтанза а дарг ца хилара хьакъехьа яь ООН-ен дунен халкъашта юкъерча кхыча организацей решенешта тешаме хилар.

СССР-ан ОАР-ан юкъера гІулакхаш, йоах газето, паччахьалкхенаш машаре яхара бола хьоккам ба, империализмашен колониализмашен духьала, дерригача дунен тІара машар баьхан долаш лоаттабеча къовсаме хьаштан цаІаш хиларо вІашагІдийзача кортамукъа даьннача халкъан социалистически паччахьалкхен халкъай юкъерча доттагІлен хьоккам ба.

ВАРШАВА. Польски кепа йоазон юкъмоттигера оагІош дІалоец Н. С. Хрущевеи Г. А. Насерам юкъе хиннача переговорий хьакъехьа цхьана яьча заявлене. Цу лоархІамерча документа йоккха изложени шепа тох дерригача газеташа.

«Трибуна люду» яхача газето белгалдоакх, цхьана яьча заявлене тІа дунен халкъашта юкъерча гІулакхашта массе оагІорахьара анализ яь а Советски Союзо ВІашагІкхийттача Іарбий Республикана дешдола повкъостал совдоаккхаш а хилар. «Глос Працы» яхача газето белгалдоакх, машаре дахара политикана тешаме хилар коммюнике тІа хьахьекха хилар. «Трибуна мазовецка» яхача газето язду, Н. С. Хрущев ОАР-е вахаро повкъостал ду шин мохк вІаши гаргабахара дахь ца Іеш, иштта паччахьалкхенаш машаре яхара иденишта а дерригача дунен тІа машар чІоагІбара а.

БЕЛГРАД. «Борба», «Политика» яхача югославски газеташа кепа тох Каире кулгаш яздаь, цхьана яь заявлене изложени. Газеташа белгалдоах, Президента Насерен Министрий Совета Председателa Н. С. Хрущевеи вІаши дагарлараш кхетадар а машаре дахарен барт-цхьоагІоии политикана тешаме хилар а хьахьекха хилар, шин мехка юкъера гІулакхаш дІахо чІоагІдар дукъе керда гІанаш доха лаьрхІа шоаш хилар белгалдаьккха хилар.

СТОКГОЛЬМ. Цхьана яь заявлени ше йоашхаш. «Стокгольмс-тидпинген» яхача газето белгалдоакх, Советски Союзо дІахо а ОАР-а экономически повкъостал дергхилар а, хІаьта иштта Советски Союзой ОАР-ой колониализмана духьала къовсам лоаттабу халкъаш хьаллоацаш хилар а.

(ТАСС).

МУКЪА ХУРГЬЯ АФРИКА

АККРА. 25 май. (ТАСС). Африка кортамукъа яьнача исторически Дийнахьа конвента халкъа парте дакъхала буш вай дакъе Африка империализма, колониализма, неоколониализма гІабех мукъаяккхар духьа турпале къовсам лоаттабеш бола ерригача континентера кортамукъале баьхан долаш къовсам мел лоаттабераш, йоах Африка кортамукъа яьнача Дениа дувзадена Ганай доал деча парте яьча заявлене тІа. Заявлене тІа йоах, Ганеи шоай лоІамера кхийоле африкански паччахьалкхенаши цхьан шоай мугІарах латт вай континентерча империализма, колониализма, неоколониализма ерриге формаш юххера а цІеньаь дІаяхарца чакхбаргболча кортамукъале бахьан долаш лоаттабеча дерача къовсама хІанзарча этапера кортамукъаленна тІехьа къовсам лоаттабераша.

КАНАКРИ, 25 май. (ТАСС). Аддис-Абебе конференци хинна шу дизар. Африка кортамукъа яьнна Ди саина, шерра белгалдоаккхаш да Португальски Гвинерча кортамукъа яьнача районашка, хІаьта иштта партизански отрядашка, хІанз укх сахьата португальски колонизаторий доала кІал йисача территорешка. Цу хьакъехьа хоам бир Португальски Гвинеи Зелени мыс яхача гІайренийи лоІама тІехьа къовсам лоаттабеча африкански парте генеральни секретара Амилкар Кабрала.

ТАСС корреспондентаца ше къамаьл деча хана цо белгалбаьккхар африкански континента исторе чухь Аддис-Абебски конференце боккха лоархІам. Амилкар Кабрала аьлар, конференце вІашагІъелла африкански цхьоагІон организаци «империалистий Іазапах Африка сихха кортамукъа яккхаран вай халкъаш прогресса новкъа гІолла дІахьалхашкахьа ахаран эффективни средство» я.

Португальски Гвинея патриотий тІема толамех ше дувцича хана, Кабрала белгалдаьккхар, уж «свежарашха долча Африка мехкашен хІаьта иштта дерригача дунен тІарча вай берригача тешамерча доттагІашен союзникашен хьаллоацаши уж мутІахьа болаши хилар долуш долча халкъо хьийтача кьихи баларахи хьахиинар» хилар.

КАПИТАЛА МЕХКАШКАРА КЛАССОВИ КЪОВСАМАШ

НЬЮ-ЙОРК. «Кеннекот консентрейторс» яхача Солт-Лейк-Ситерча компане обогатительни предприятешка 1300 болхлочо забастовка яьй.

ЛОНДОН. Эзар гаргга волча ливерпульски докеро забастовка дІахьийнай. Цар дІадех алапи тІатохилта.

300 хІана ваі аьина волча докерой контролерой 25 мае Лондонерча керттерча цхьан доке забастовка йоланьй.

ТОКИО. Японерча 80 частни машинаькъа компане болхлоша 24 сахьата забастовка хьайкаьй. Цар дІадех алапи лакхдалген къахьегама хьалаш тоадалген.

ЛИМА. Мехка банкашка йоагІача ханал совгІа болх бара дехар тІадожадаьд Перу правительства. Цу хьакъехьарча декрето вахара торонех боах болхлой, вахара гІулакхашиц дІабода мел лакха хилар бахьан долаш.

Из декрет тІазцара шоаш духьала хилар дІахайтар духьа Перу банкашкарча болхлой федерацо лаьрхІад массене юкъара забастовка йолае. Из забастовка законца ца хилар дІа я кхайкадаь, правительства банкай кулгалхошта тІадиллад цига дакъа лоацаш хинна нах белхара дІибоахилта.

РИМ. Дукха хана деш лаьтта «Леонкар» яхача римски фармацевтически заводи болхлой забастовочни къовсам тоталонца чакхбаьлар. Шоай 300 совгІа повкъост балхара дІаваккхарах духьал баьнача къахьегамхоша 30 дийнахьа дІалаьца лоаттайир предприята. Нах дІабаха ьина ве хинна решени юхаяикка раьза хилар завода дай. (ТАСС).

Кхераме эксперимент

НЬЮ-ЙОРК, 25 май. (ТАСС). Американски кепа йоазон тІа хоамаш гучалйлхад, укх шера апрель бетта США аьттув боацаш сигалъхийта тІема спутник Африка района тІа игар баьхан долаш дукхха радиоактивни плутони-238 дІаккестай феца гІолла, яхаш.

Дунен халкъашта юкъе безаме доаца хьамаьлаш доладалар кхераш цу хьакъехьа хоам ма болба аьнна распоряжени ениай США правительства, яхаш язду «Нью-Йорк таймс» яхача газето. Алхха «Атомник форума» яхача атомни промышленноста бюллетено атомни энергена йолча комиссе кепа йоазон отделага хаттар дахьийтачул тІехьагІа, событи хинна кхо кІира дальначе гІолла лоацца хоам баьб, аьттув ца боалаш бисаб аьнна.

Американски газеташа хетаргахьа язду, йоцаш яр, гучох, укх шера 21 апреле «Торэйбл-стар» яхача ракетаце Ванденберга авиабазера (Калифорни) сигалъхийта «Транзит» яха спутник я, яхаш.

«Цу на баьнача аьттонах хоам хинача доккхийча гІулакхаш тІарча вахагара хезад яхаш, «Нью-Йорк таймс» яхача газето йоах, спутника пайдавера мухь, цу дакъе цхьа килограмм гаргга радиоактивни плутони-238 а йолаш, фон кхаетача тІоанашка юха кхаьчаб Африка районерча индийски океана лакхе тІа. Плутонех хьакъестача дакъалгаша дунеха бетташ доха йиш я сигала феца долаш.

Плутони-238 — эггара токсичнегІа йолча радиоактивни веществах цаІ. США атомни промышленносте балха боахкача болхлой организама чу хилча мегаш бола эггара лакхера боарам белгалбаьккхаб цхьан грамма ши миллиардлагІа дола дакъа.

ДЖАВАХАРЛАЛ НЕРУ КХАЛХАР

ДЕЛИ. 27 мае шин кхоазткъен пхийттлагІча шера кхелхав гІоравьнна вола Инде паччахьалкхен деятель, Советски Союза воккха доттагІа премьер-министр Джавахарлал Неру. (ТАСС).

[illegible]

РАДИО: 6.30 — Юрта боахама болхлошта передача (гІалгІай меттала); 6.45 — концерт; 7.10 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор; 7.20 — хоамаш; 8.15—«Сердоло» газета оагІонаш тІара; 8.25 —советски композиторий музыка; 8.45 — «Къона тІехье» яха передача (эрсий меттала); 16.05—«Сона дукха еза опера» яха концерт (эрсий меттала); 16.30—керда хоамаш (гІалгІай меттала); 16.45 — [illegible] болхлошта йола передача (эрсий меттала); 17.00— [illegible] (эрсий меттала); 17.15 — [illegible] яха передача (эрсий меттала); 17.20 — керда хоамаш (эрсий меттала); 17.45 — [illegible] беседа (нохчий меттала); 18.20 — керда хоамаш (нохчий меттала); 18.35 — «Микрофон [illegible]» яха концерт.

УКВ: 9.00 — [illegible] яха концерт; 9.30 — «Педагогически [illegible]» яха передача; 9.45 — [illegible] симфонически [illegible]; 10.20 — «Любовь Яровая» яхача пьеса монтаж; 19.00 — «Хрустальни дІоагІа» яхача спектакля радиопостановка; 20.40 — «Сона дукха Іа, солдата [illegible]» яха литературно-музыкальни передача; 21.15 — нохч-гІалгІай эстрада; 21.45 — «Суртаці» яха радиопостановка; 22.30 — «Молдавски эстрадни музыка» яха концерт.

ТЕЛЕВИДЕНИ: 18.25 — телевизионни кердадараш (гІалгІай меттала); 18.35 — «[illegible]» яха телевизионни журнал (нохчий меттала); 19.05 — «Еловай бухта» яха художественни фильм; 20.20— [illegible] программа; 20.35 — «Соседьмина [illegible]» яха [illegible] спектакль.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, [illegible] улица, 13. [illegible] — 9-48-48; [illegible] — 9-28-72.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 13. Телефоны: отв. редактора — 9-47-71, [illegible] — 9-48-48; [illegible] — 9-28-72.

«Грозненский рабочий» [illegible].

Типография [illegible] «Грозненский рабочий». [illegible]

СФ05136. Заказ № 3188.